

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Diplomová práce

Pravopisná variabilita slov přejatých z angličtiny

Spelling variation in English loanwords

Vypracovala: Bc. Markéta Kimlová
Vedoucí práce: PhDr. Vladislav Smolka, Ph.D.

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 23. 06. 2016

.....

Podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat především vedoucímu práce PhDr. Vladislavu Smolkovi, Ph.D., za odborné vedení a za poskytnutí mnoha hodinových konzultací, které určovaly další směr mé práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá pravopisnou variabilitou slov přejatých z angličtiny z pohledu diachronního i synchronního. Zaměřuje se na frekventované anglicismy v české slovní zásobě obecně a na přejímky a jejich varianty vyskytující se ve vybraných publicistických textech. Zároveň zkoumá, jak se na finální podobě slova podepisuje původní pravopis a výslovnost. V teoretické části jsou popsány již známé poznatky o hláskových změnách, ale také rozdíly v českém a anglickém fonetickém systému. Praktická část se zabývá konkurencí variant jak slov již zdomácnělých, tak slov nově přejatých zachovávajících si v současné době dvojí způsob zápisu.

Klíčová slova: anglicismus, pravopis, přejatá slova, variabilita, výslovnost

Abstract

The thesis deals with the variability of spelling of English loanwords in the Czech language, both from the diachronic and synchronic point of view. It explores Anglicisms in the Czech vocabulary in general, and focuses on the borrowings and their spelling variants occurring in recent journalistic texts. It also examines how the original spelling and pronunciation influence the final form of the loanword which eventually becomes standardised in Czech. The theoretical part describes the phonetic changes that take place when a word is borrowed and also the differences in the phonological systems of Czech and English. The practical part deals with competing alternatives of English loanwords in Czech, both those already firmly established and the newly borrowed ones, which are more likely to occur in dual spelling in the current Czech language.

Key words: Anglicism, loanwords, pronunciation, spelling, variability

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	10
1.1 Slovní zásoba českého jazyka	10
1.2 Obohacování slovní zásoby.....	11
1.3 Regulace přejímání cizích slov	13
1.3.1 Regulace přejímání cizích slov od doby husitské	14
1.3.2 17. století ve znamení nástupu puristů.....	14
1.3.3 Obrana jazyka na přelomu 18. a 19. století.....	14
1.3.4 Regulace přejímání cizích slov na přelomu 19. a 20. století.....	16
1.3.5 Regulace přejímání cizích slov v letech 1918-1989	16
1.3.6 Regulace přejímání cizích slov dnes.....	18
1.3.7 Snahy lingvistů regulovat jazyk – závěr	21
1.4 Fáze zapojování slov cizího původu do slovní zásoby	23
1.4.1 Hláskové změny přejatých slov	24
1.4.2 Hláskové změny přejatých slov – shrnutí	28
1.4.3 Morfologické změny přejatých slov	30
1.4.4 Slovtvorné změny přejatých slov.....	30
1.4.5 Změny přejatých slov v dalších rovinách jazyka	31
1.4.6 Změny přejatých slov – shrnutí	31
1.5 Český a anglický systém hlásek.....	32
1.5.1 Systém českých vokálů.....	32
1.5.2 Systém českých konsonantů	33
1.5.3 Systém anglických vokálů	34
1.5.4 Systém anglických konsonantů.....	34
1.5.5 Fonetický přepis češtiny a angličtiny – srovnání	35
1.6 Ortoepie přejatých slov – česká výslovnostní norma.....	38
1.6.1 Zásady české výslovnosti.....	39

1.6.2	Výslovnost samohlásek ve slovech přejatých.....	39
1.6.3	Výslovnost souhlásek ve slovech přejatých.....	41
2	Výzkumná část.....	43
2.1	Vymezení cílů.....	43
2.2	Metody výzkumu.....	44
2.2.1	Frekvenční slovník češtiny (FSC).....	45
2.2.2	Český národní korpus (ČNK).....	46
2.3	Vlastní výzkum.....	48
2.3.1	Frekvence anglicismů v české slovní zásobě a vliv na pravopisnou podobu .	48
2.3.2	Pravopisná variabilita nejfrekventovanějších anglicismů.....	54
2.4	Pravopisná variabilita anglicismů v publicistických textech.....	58
2.4.1	Výběr médií.....	58
2.4.2	Výběr slov.....	59
2.4.3	Pravopisná variabilita sloves.....	63
2.4.4	Shrnutí.....	65
2.5	Dotazníkové šetření.....	66
	Závěr.....	71
	Summary.....	73
	Bibliografie.....	75
	Seznam tabulek a grafů.....	77
	Přílohy.....	78

Úvod

Žádný jazyk se nevyvíjí izolovaně, a tak je tomu i v případě češtiny. Po celá staletí byla vystavena vlivům jiných jazyků – především řečtiny, latiny a němčiny. Pokud někdy hrozil zánik českého jazyka, čeští lingvisté podnikli veškeré kroky k tomu, aby byl zachován jakožto jeden ze znaků národa a nadále upevňoval národní uvědomění. Nejznámější jsou počiny J. Dobrovského a J. Jungmanna z doby českého národního obrození. Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 nebezpečí zániku pominulo a český jazyk trvale upevnil svou pozici. Po převratu v roce 1989 a otevření se světu přichází na scénu další jazyk, který v současné době ovlivňuje podobu češtiny do největší míry – angličtina. Přes sportovní či technickou terminologii pronikla do pojmenování každodenních činností. V dnešní době je všude kolem nás a zvyšuje se i podpora její výuky jakožto jazyka mezinárodní komunikace. Důkazem je například prosazování multilingvismu Evropskou unií a důraz na studium cizích jazyků, kdy angličtina zaujímá roli prvního cizího jazyka vyučovaného na českých školách. Její vliv nelze ignorovat, jelikož zasahuje do mluvené i psané podoby naší řeči. Někteří odborníci ji mohou chápat jako hrozbu, jiní jako příležitost. V této práci se pokusím mimo jiné popsat její pozitivní i negativní dopad na slovní zásobu češtiny.

Práci na téma *Pravopisná variabilita slov přejatých z angličtiny* jsem si vybrala z důvodu studia obou jazyků a také kvůli své učitelské a korektorské praxi, kdy se dnes a denně potýkám s pravopisem přejatých slov. V užívání počeštěných a nepočeštěných anglicismů tápou všichni aktivní uživatelé psaného jazyka. Cílem mé práce je popsat principy, které uplatňují uživatelé při zápisu přejatých slov, zjistit, zda se ony principy změnilo oproti dobám, kdy povědomí o angličtině nebylo zdaleka tak velké a převládalo vliv jiných cizích jazyků, a nastínit další možný průběh vývoje.

Po formální stránce bude práce rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části shrnu současné poznatky o variantnosti přejatých slov tak, jak jsou zpracované v publikacích a příručkách vydaných Ústavem pro jazyk český AV ČR, ale i jinými institucemi a nakladatelstvími. Mimo lexikologii a morfologii využiji poznatků také z fonetiky a fonologie, a to fonologického systému českého i anglického jazyka. Výslovnost považuji vedle pravopisné podoby za druhý nejdůležitější faktor, který sehrává roli ve výsledné formě zápisu počeštěvaných anglicismů. Pokusím se zjistit, jak velký podíl zastává výslovnost originálního slova na finální podobě počeštěné varianty.

V praktické části se budu zabývat konkrétními příklady a jejich analýzou. Oproti dřívějším zpracováním této problematiky se pokusím získat materiál prostřednictvím Českého národního korpusu, a využít tak nejmodernějších přístupů, které se naskýtají. Čerpání z elektronického korpusu mi umožní získat rozsáhlejší objem dat a uchopit otázku pravopisné variability slov přejatých z angličtiny z širšího hlediska. Nejprve se zaměřím na frekventované anglicismy v českých textech a poté prozkoumám variabilitu přejatých slov z angličtiny v publicistických textech. Získaná data následně popíši deskriptivním způsobem. Dále se pokusím odpovědět na otázku, jak dlouho trvá, než zcela vymizí variantnost a slovo získá pouze jeden způsob zápisu. Na variabilitu přejatých slov budu tedy pohlížet nejen synchronně, ale i diachronně.

V poslední fázi praktické části provedu šetření pomocí dotazníkové metody na téma *Pravopis anglicismů* a odpovědi respondentů porovnáám s teoretickými východisky a mnou získanými daty.

1 Teoretická část

1.1 Slovní zásoba českého jazyka

Jak již bylo řečeno v úvodu, jazyk je jako živý organismus, který se neustále vyvíjí. Slovní zásoba češtiny prochází obměnou vlivem společenských, kulturních či technických proměn a z toho důvodu nelze určit přesný počet lexémů, jakými disponuje. S vývojem společnosti přichází potřeba pojmenovávat nové skutečnosti, jiná slova naopak vlivem změn zanikají a některá již existující slova mohou nabývat nového významu.

Zmapovat počet jednotek slovní zásoby spisovné češtiny se pokusili autoři *Příručního slovníku jazyka českého* mezi léty 1935–1957. Tato zatím nejrozsáhlejší publikace skládající se z 8 dílů v 9 svazcích uvádí celkem 250 000 hesel. Čistě jádrem slovní zásoby se zabývali autoři *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, kteří nashromáždili a popsali téměř 50 000 hesel¹. Pro srovnání – slovní zásoba anglického jazyka, jak ji uvádí jeden z největších anglických slovníků *Oxford English Dictionary*, čítá přibližně 600 000 hesel a slovní zásoba německého jazyka se odhaduje na přibližně 500 000 hesel (*Deutsches Universalwörterbuch*, 2011). Vždy je však na místě opatrnost při srovnávání slovní zásoby jednotlivých jazyků. České slovníky neuvádějí jako zvláštní slova tvary *chválení, chválicí, chválený, nechválit*, ačkoliv teoreticky to samostatná slova jsou, a naopak německé slovníky disponují velkým počtem hesel díky svým složeninám, což však větší bohatství neznamená (Šmilauer 1980, 56). Pro všechny jazyky ale platí, že ani nejrozsáhlejší slovníky nezachycují slovní zásobu v úplnosti často i v důsledku neustálé proměny jazyka, a proto je skutečný počet lexikálních jednotek daného jazyka vždy vyšší.

Dalším důležitým jevem je, že národní slovní zásoba je mnohem obsáhlejší než individuální slovní zásoba (Jelínek a Styblík 1982, 87). Velký rozdíl je také mezi aktivní slovní zásobou (kterou sami skutečně při mluvení a psaní užíváme) a pasivní slovní zásobou (které rozumíme, ale neužíváme ji). Odhaduje se, že **aktivní individuální slovník** tvoří zhruba 5000–10 000 slov a **pasivní individuální slovník** zahrnuje asi 40 000 slov (Cvrček a kol. 2010, 76).

---

¹Zatím poslední tištěné vydání pochází z roku 2009 a zachycuje slovní zásobu od roku 1945 až po dobu listopadovou.

1.2 Obohacování slovní zásoby

Český jazyk se tradičně obohacoval následujícími způsoby, jak je uvádí M. Kopřivová v *Mluvnici současné češtiny* (2010, 97) v kapitole věnované české lexikologii:

- a) tvořením nových slov,
- b) významovými změnami existujících slov,
- c) vznikem ustálených slovních spojení,
- d) přejímáním cizích slov a kalkováním.

Pro účely této práce nás bude nejvíce zajímat poslední způsob, a to přejímání cizích slov. Nejnovější zdroje informují o tom, že celých 11 % z první tisícovky nejužívanějších slov v češtině jsou cizí slova.² Způsobů, jakými se dostávala a stále dostávají do českého jazyka, existuje mnoho. Patří mezi ně například příchod cizinců (misionářů, učenců, odborníků atd.), vliv cizích vyšších vrstev (vyšších duchovních, šlechty atp.), vliv cizího státního jazyka (např. vliv němčiny, která vládla až do roku 1918 ve státní správě, na poštách či u vojska), styky s cizinou (odchod Čechů do zahraničí kvůli náboženským, obchodním, politickým a studijním účelům) či literární vlivy (nejprve působila Bible a církevní literatura obecně, dále se k nám dostávaly spisy např. lékařské nebo zeměpisné, od 19. století se stává významným činitelem denní tisk a v neposlední řadě také silně působí cizojazyčná literatura.) (Šmilauer 1980, 128).

Jak je uvedeno kolektivem autorů v *Příruční mluvnici češtiny* (1995, 100), cizí slova přicházejí s novými skutečnostmi (*raketoplán*³, *computer*), případně označují předměty a jevy typické jen pro určitý prostor nebo čas (*tomahavk*, *reconquista*), mohou však mít také funkci stylistického synonyma (*rozsudek* – *ortel kniž.*; *obchod* – *kšeft ob. expr.*), dále eufemistického synonyma (*tlustá* – *korpulentní*), eventuálně mohou být pouze módní záležitosti. Nejčastěji se cizí slova objevují v oblasti terminologické, což představuje jisté výhody, např. mezinárodní srozumitelnost, nezatíženost druhovými významy či větší schopnost vytvářet odvozeniny.

Přejatá slova se do češtiny dostávají buď z konkrétního jazyka dvěma způsoby – přímo (přímé převzetí) či zprostředkovaně (prostřednictvím dalšího jazyka), nebo jakožto internacionalismy, což jsou slova mezinárodní, která jsou společná několika jazykům a často bývají antického původu (např. *auto*, *telefon*, *mikroskop* apod.).

---

² Data uvedena na přednášce prof. Františkem Čermákem, zakladatelem Českého národního korpusu, na téma *Současná čeština očima korpusové lingvistiky* v listopadu 2015.

³ Zajímavé je, že se zde vůbec anglický vliv podoby tohoto slova neuplatnil (*space shuttle*),

Do systému českého jazyka mohou pronikat lexémy jako celek či jako zdroj lexikálních elementů, které se používají při tvoření nových slov (Martincová 2005, 187). Karlík a kol. (1995, 100) dělí druhy přejatých slov:

A) dle způsobu a míry přizpůsobení na:

- a. **lexikální jednotky citátové** (slova a slovní spojení zachovávající si původní pravopis, většinou též výslovnost a nepřejímající české koncovky, např. *science fiction*, *fair play* atd.),
- b. **lexikální jednotky částečně přizpůsobené** (slova dosud pocit'ována jako cizí, po stránce formální často kolísající, např. *computer* i *komputer*, *marketink* i *marketing*, *briefink* i *briefing*),
- c. **lexikální jednotky zcela zdomácnělé** (přizpůsobené českému jazykovému prostředí natolik, že se vytratilo povědomí o jejich cizím původu, např. *košile*, *anděl*, *vzduch*).

Pozn. Zvláštním případem přejímání z cizích jazyků je tzv. **kalkování**, tj. přesné napodobení cizího vzoru s využitím domácích jazykových prostředků. Kalky mohou být **slovotvorné** (*sub/scribere – pode/psat*), **frazeologické** (*im Bilde sein – být v obraze*) či **sémantické** (např. slovo *zámek* – původně zařízení na zamykání – získalo druhý význam ve smyslu „palác“ pod vlivem německého *Schloss* znamenající obojí. Nelze také opomenout **slova hybridní**, která spojují v jednom slově prvky ze dvou různých jazyků, zvláště prvky domácí a cizí (např. složeniny *elektroléčba* či *fotosoutěž*).

B) dle původu – slova přejatá z **latiny** (*doktor*, *kříž*, *melodie*), **řečtiny** (*demokracie*, *patos*, *typ*), z **němčiny** (*brýle*, *knedlík*, *šunka*), dále výpůjčky ze **slovanských jazyků** – např. z **polštiny** (*báje*, *otvor*, *věda*), **ruštiny** (*chrabrý*, *příroda*, *šije*) či **srbocharvátštiny** (*junák*, *snacha*). Další skupiny slov pochází například z **italštiny** (*duet*, *virtuoz*, *soprán*), z **angličtiny** (*foťbal*, *sport*, *tenis*), z **francouzštiny** (*baret*, *blůza*, *manžeta*), ale také z exotických jazyků, jako je například **arabština** (*alkohol*, *tráva*, *trafika*), **turečtina** (*jogurt*, *klobouk*) či **hindština** (*džungle*, *jóga*). Z **čínštiny** k nám proniklo přes ruštinu např. slovo *čaj*, přes angličtinu slovo *kečup* a z **indiánských jazyků** jsou to slova jako *potlach*, *vigvam* apod.

1.3 Regulace přejímání cizích slov

„Existuje jen to, co je vycit'ováno. Co vycit'ováno není, je pouze gramatickým výmyslem.“

Ferdinand de Saussure

Ne vždy byla cizí slova v češtině vítaná a na jejich pozitivní přijetí zastávali lingvisté protichůdné názory. U některých českých mluvčích stále převládá strach z vlivů cizích jazyků (dnes se mluví především o *amerikanizaci* češtiny), tak jako tomu bylo v minulých stoletích, kdy se objevovaly tendence zcela nahrazovat cizí slova českými ekvivalenty. Do jaké míry byly tyto snahy úspěšné, viz kapitoly dále.

Obecně platí, že jazyk je sociálním jevem, který odráží život ve společnosti. Pokud by byla společnost izolovaná, nevyvíjela by se a s tím by se zastavil i vývoj jazyka. Ředitel Ústavu pro jazyk český AV ČR K. Oliva řekl v pořadu ČT24 *Historie.cs* – *Náš chrám i naše tvrz* o české otevřenosti světu:

„Primárně přijímáme ze světa věci a teprve sekundárně k tomu jazyk. Pokud bychom byli tak přísní puristé, ztratili bychom možná půlku slovní zásoby, jelikož pouze polovina má praslovanský základ a druhá polovina jsou přejímky odevšad.“

Slova K. Olivy dokládají, že čeština vždy čelila vlivu cizích jazyků a její slovní zásoba by byla ochuzena až o polovinu slov, pokud by se bránila jejich přijetí. To, že je čeština schopná přijímat slova z jiných jazyků, naopak svědčí o jejím sebevědomí a zakotvenosti. Je to tedy doklad otevřené společnosti a svobodného jazyka a s tím souvisí i fakt, že cizí slova se do češtiny dostávala a stále dostávají.

Následující kapitoly hovoří o přístupu významných českých lingvistů k cizím slovům v kontextu historických událostí. Někteří z nich se snažili přejímky regulovat tak, že bránili jejich pronikání do českého jazyka (např. ihned vymýšleli české obdoby), jiní pro změnu měnili jejich pravopisnou podobu, začali je přizpůsobovat českému hláskovému systému, čímž slova zdomácněla a začala se běžně užívat.

1.3.1 Regulace přejímání cizích slov od doby husitské

Již v době husitské byla vyzdvihována role češtiny jakožto jazyka určeného pro každodenní komunikaci, o což se velkou mírou zasloužil kazatel a reformátor mistr Jan Hus zjednodušováním své mluvy a přibližováním se k lidové vrstvě. Latina, která do té doby konkurovala češtině, měla nově zastávat roli pouze odborného jazyka vědy.

Mistr Jan Hus vytvářel nová slova oproti již existujícím latinským pojmenováním. Přichází tak například s výrazy *příští* pro *advent*, *ukázka* pro *monstranci* či *hlavizna* místo *kapitoly*. Dále se vyhrzoval proti užívání germanismů a káral Čechy, „jenž mluvie odpoly česky a odpoly německy říekajíc ... hantuch za ubrusec, šorc za zástěru, knedlík za šišku, rendlík za trénožku ..., hauzsknecht za domovní pacholek forman za vozataj“(Cuřín 1974, 108).

Období humanismu bylo ve znamení vstřícnějšího přístupu k novým slovům v češtině. Vzorem pro ideální jazyk byla latina a řečtina. Opět tedy sílí vliv latiny, již se snažili humanisté píšíci česky vyrovnat. Zájmy češtiny v té době nejvíce obhajoval Viktorín Kornel ze Všehrd, který mimo jiné řekl, že „*spisovný jazyk má mít bohatou slovní zásobu, zvláště pokud jde o synonyma*“. V zásadě se humanisté proti přijímání cizích slov nestavěli. Doporučovali však, aby se jich užívalo jen v projevech určených tomu prostředí, v němž jim budou čtenáři rozumět (Tamtéž, 112).

1.3.2 17. století ve znamení nástupu puristů

Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 se vývoj českého jazyka zpomalil. Cuřín (1974, 116) se o vývoji jazyka v této době zmiňuje jako o období, kdy se okruh autorů píšících česky zužoval, čeština mizela a ustupovala němčině. Proti přijímání cizích slov a úpadku spisovné češtiny (lidová podoba zůstávala zachována) se v 17. století ozval odpor u několika spisovatelů, kterým se říkalo puristé (z latinského *purus* = čistý), jelikož se snažili o očistu jazyka. Vytvářeli novotvary jako *letodník* místo *kalendář*, *skokotnosta* pro tanečního *mistra* či *mladpla* jako výraz pro *výtečného mladíka*. Tyto novotvary se však neuchytily převážně z důvodu jejich neústrojnosti.

1.3.3 Obrana jazyka na přelomu 18. a 19. století

Na snahy humanistů v 17. století oprostít češtinu od vlivů cizích jazyků, ač neúspěšné, mohli na konci 18. a v průběhu 19. století navázat další přední lingvisté, jako byli Josef Dobrovský či Josef Jungmann. Důležité byly Dobrovského názory

na nutnost obohacování slovní zásoby, a to buď tvořením slov nových, přijímáním slov z jiných slovanských jazyků – převážně ruštiny a polštiny, pomocí slov zapomenutých a nářečí či překlady slov cizích. Co se týče tvoření slov, Cuřín (1974, 121) upozorňuje na zvláštní studii Dobrovského⁴, pomocí které zjistil zákonitosti, jimiž se řídí tvoření slov v češtině, čímž se snažil zabránit neústrojným novotvarům tvořeným humanisty v 17. století. Hlavní důraz kladl na jazykový obyčej a jazykový úzus. Od jazykového projevu požadoval srozumitelnost a především obvyklost ve vyjadřovacích prostředcích, a proto se často stavěl i proti novým slovům, která byla tvořena správně.

Následující generace vedená Josefem Jungmannem chápala rozvoj jazyka jako rozvoj celého národa. Rozvíjet národ znamenalo rozvíjet celý jeho život a kulturu. Bylo třeba česky pěstovat i vědu a vytvořit k tomu příslušnou terminologii. Jungmann se dále pokusil vyzdvihnout úroveň umělecké literatury. Jazyk, kterým je psána, má být odlišný od jazyka všedního – bohatý na synonyma a neobvyklé výrazy. Zdroji nových slov měla být opět nikoliv slova přejatá z latiny, řečtiny či němčiny, ale stará čeština, nářečí, ostatní slovanské jazyky a opět mělo docházet k tvoření nových slov. V tomto období docházelo k soustavnému vytváření vědeckých názvosloví ve všech základních vědách. Cuřín (1974, 123-124) uvádí některé české názvy věd, které se vytvářely jako náhrada za řeckolatinské termíny – např. *libomudrctví* jako označení *filosofie*, pojem *krásověda* pro *estetiku* či *silozpyt* pro *fyziku*. Dle Cuřína si byli obrozenečtí pracovníci vědomi toho, že nová slova nepřejdou všechna do obecné slovní zásoby a mnoho z nich zůstane jen jako odborné termíny. Avšak ani jako odborné termíny se všechna slova neudržela. Zanikly především české názvy některých věd a vědních oborů a v letech čtyřicátých byly obnoveny názvy mezinárodní. Co se týče řeči mluvené, ještě dlouho se v ní udržovaly germanismy, které se jen pomalu dařilo vymyčovat.

Díky rozvoji hospodářství a následně politického, kulturního i společenského života v šedesátých letech 19. století nadále rostla potřeba nových pojmenování. Z tohoto období jsou zajímavé snahy M. Tyrše a jeho jazykovědných poradců o vytvoření nové sportovní terminologie. Využíval k tomu již staré a neproduktivní přípony –mo (ležmo, klečmo), –iti (upažiti, rozpažiti) apod. (čitelný), pro označený technických součástí se užívala převážně přípona –č (stavěč).

I v tomto období se objevovali takzvaní brusiči, kteří se snažili očistit češtinu od vlivů cizích jazyků, především němčiny. Oněmi brusiči však byli lidé nepřilíši

---

⁴ Neuvádí ale její název, a to ani v odkazu na bibliografii.

kvalifikovaní a jejich „brusy“ poukazovaly na domněle nesprávné jazykové prostředky. Jedinou správnou variantou jazyka pro ně byl jazyk humanistický opírající se o latinu, a tak vznikalo přetváření např. věty *Už si z toho nic nedělejte* na *Už si z toho vyrazte*. Brusiči narazili na odpor odborníků i spisovatelů. Proti nim vystupoval například další významný český bohemista Jan Gebauer (Cuřín 1974, 129).

1.3.4 Regulace přejímání cizích slov na přelomu 19. a 20. století

Pro další vytváření názvosloví mělo nemalý význam osamostatnění české univerzity roku 1882. Vliv němčiny tak postupně ustával a zásahy do jazyka již nebyly tak patrné. K ustálení spisovné podoby jazyka nemalou měrou přispěl Jan Gebauer. Mimo vydávání mluvnic se podílel i na 1. vydání *Pravidel českého pravopisu* (dále jen „*Pravidel*“) v roce 1902. Změny nastaly především po stránce pravopisné, kdy došlo ke zrušení zdvojování souhlásek v psaní cizích slov. Další vydání těchto *Pravidel* šla ještě dále než Gebauer a ještě víc ve spisovném jazyce zdůrazňovala jednotnost bez výjimek a bez dublet (Cuřín 1974, 130).

1.3.5 Regulace přejímání cizích slov v letech 1918-1989

V období po 1. světové válce opět došlo k rozvoji nových vědeckých a technických oborů a vzniku nové terminologie. Důležité místo tu měl časopis *Naše řeč* (vzniklý v roce 1917), jehož počáteční příspěvky zastávaly názory brusičské (Cuřín 1974, 130). Tvůrci časopisu se k brusičství hlásí hned v úvodním článku s názvem *Co chceme*:

„Velká, mimořádná doba naše volá po očištění: po očištění vnitřní a vnější, po návratu k přirozenosti a svéráznosti, k nezkaleným pramenům původním, po samobytnosti vědění a umění — volá hlasem daleko slyšitelným po neporušeném prostředku vyjadřovacím, po čistém, vytříbeném jazyku.“ (*Naše řeč* 1917, 1-2)

Tyto snahy odsoudil sborník mladé vědecké generace *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Autoři vyznávající nový směr zvaný strukturalismus hájili hledisko funkční: spisovný jazyk plní rozmanité úkoly, vytvářejí se jednotlivé styly a pro ně musí mít jazyk i rozmanité jazykové prostředky významově a slohově rozlišené (Cuřín 1974, 130). V první polovině 20. století se objevila další dvě nová zpracování *Pravidel* (z r. 1913 a 1941). Vydání z roku 1941 přišlo s novým, zásadním názorem na úlohu jazyka a tato pravidla ve větší či menší míře přihlížela ke skutečnému a živému jazyku a připouštěla už i hláskové podoby a tvary běžně užívané.

K psaní cizích slov přistupují *Pravidla* z roku 1941 následovně:

- A. buď hledíme zachovati pravopis jazyka, z něhož je slovo přejato, a: (1) nerušíme zdvojených písmen, (2) ponecháváme písmena v platnosti v češtině jinak neobvyklé, (3) délky neoznačujeme čárkou,
- B. nebo (1) zjednodušujeme zdvojená písmena, (2) zbavujeme se písmen a skupin v češtině neobvyklých a (3) čárkujeme samohlásky slabik dlouze vystavovaných, v příponách hojně uprostřed slov.

Na další podobě českého jazyka, především co se týče vlivu cizích jazyků, se podílely dvě historické události: nacistická okupace a období socialismu. Zvláštní důležitost mělo přejímání slov z ruštiny. Některá slova původem ruská dobře zapadla do systému původní české zásoby díky podobnosti obou slovanských jazyků. Prostřednictvím ruštiny se přijímala i slova z jiných jazyků, například *kombajn*⁵ (z angl. *combine harvester*) (Cuřín 1974, 139). Důležitou událostí pro další vývoj českého jazyka se stalo založení Ústavu pro jazyk český v roce 1946, který naplno funguje dodnes. Jeho hlavní úkoly jsou:

- výzkum současného spisovného jazyka,
- výzkum českých nářečí,
- rozkrývání původu slov,
- studium historie českého jazyka,
- výuka českého jazyka,
- výzkum a popis gramatické stavby češtiny,
- provozování jazykové poradny pro veřejnost,
- vydávání odborných publikací.

Po stránce hláskoslovné a tvaroslovné byla čeština popsána a kodifikována v akademických a školních *Pravidlech českého pravopisu* v letech 1957 a 1958. V padesátých letech se také začínají dostávat do popředí poznatky o spisovné výslovnosti. Do té doby nekladli jazykovědci na ortoepii větší důraz.

---

⁵ Pokud jde o pravopis, je možné, že vzhledem k době, kdy se tento vynález objevil, sehrálo svou roli to, že stejný výraz přejala ruština (*kombájn*) a že možná slovo bylo do češtiny převzato až sekundárně odtud.

1.3.6 Regulace přejímání cizích slov dnes

Vlivem událostí v roce 1989 začal být český jazyk ovlivňován do největší míry právě angličtinou. S příchodem nových slov a proměnou jazyka došlo k zásadní a věcné úpravě *Pravidel* v roce 1993 a od té doby vycházejí prakticky v nezměněné podobě. U tohoto vydání došlo ke kodifikaci změn ve výslovnosti, čímž *Pravidla* navázala na trend přizpůsobování pravopisu výslovnosti⁶. Dále se zavádějí následující změny v psaní cizích slov:

- změna psaní *s* a *z* (doporučováno psaní *z*),
- zrušení dlouhých samohlásek (např. *balon* místo *balón*, *sezona* místo *sezóna* apod.).

Tyto změny vyvolaly bouřlivé ohlasy a po konferenci organizované Ústavem pro jazyk český se zavedl tzv. Pilipův dodatek, který upozorňoval na to, že psaní „*s*“ a dlouhých samohlásek v případech, kdy *Pravidla* z roku 1993 uvádějí jen „*z*“ a samohlásky krátké, je také správné.

Pravidla českého pravopisu v současné době vycházejí ve dvou různých vydáních: ve vydání akademickém a školním. Školní vydání dnes vychází v nakladatelství Fortuna (dříve vycházelo též v nakladatelství Pansofia), akademické v nakladatelství Academia. Akademická *Pravidla* jsou na rozdíl od školního vydání doplněna o doporučená pravidla přepisu slov z cizích jazyků do češtiny, zpracovaná do přehledných transkripčních tabulek. V současné době jsou tedy *Pravidla* spíše souborem doporučení pro určité písemné vyjadřování, od kterých se lze ve zvláštních případech odchýlit. Kolísání je projevem přechodného stavu. Žádné další úpravy *Pravidel* se zatím nepřipravují⁷.

Ke snaze lingvistů regulovat jazyk se vyjádřil prof. František Čermák na přednášce zvané *Současná čeština očima korpusové lingvistiky* v listopadu 2015. Proti regulacím jazyka se striktně ohrazuje a prosazuje názor přirozeného, nikým neusměrňovaného vývoje jazyka. Existenci pravidel v jazyce považuje za výsledek činnosti několika jedinců, již nazývá dokonce obsesí jazyk reglementovat. Tuto skutečnost dává za vinu době národního obrození, které je vyvrcholením strachu

---

⁶ O vlivu původní výslovnosti podrobněji viz kapitoly dále.

⁷ Informace získané z webové adresy *Internetové jazykové příručky*, sekce Informace o příručce *Pravidla českého pravopisu*, dostupné z <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=890>.

z cizostí a vlivu němčiny. Elita jakožto nositelé kultury jazyk přirozeně ovlivňuje, ale jen do určité míry, dlouhodobě dle jeho slov vítězí většinový úzus.

Velmi podobné názory zastává další z novodobých lingvistů a člen Ústavu Českého národního korpusu FF UK Václav Cvrček. O regulacích v jazyce prohlašuje:

„Není důvod, proč by lingvistika měla zasahovat do vývoje jazyka svými intervencemi⁸, a diskvalifikovat tak uživatele jazyka za jejich (přirozené) jazykové chování (či poskytovat argumenty pro jejich diskvalifikaci).“ (Slovo a slovesnost 2008, 285)

Přichází s řešením, jak přistupovat k současné podobě českého jazyka, které představil lingvistům ve svém díle *Regulace jazyka a Koncept minimální intervence* z roku 2008. Tvrdí, že k intervenci není zřejmý důvod (nebyl podán neochvějný důkaz, že ji jazyk či mluvčí potřebují). Dle něj by měli jazykovědci přistupovat k jazyku následujícím způsobem⁹:

1. oslabit intenzitu, s jakou současná monopolní kodifikační intervence na jazyk a mluvčí působí,
2. poskytnout pluralitu vzájemně si konkurujících deskriptivních kodifikací, které by byly podloženy studiem objektivních dat a které by rozvolnily přesvědčení mluvčích o jedné správné variantě (a ostatních špatných),
3. k oslabení autority současné preskriptivní kodifikace je nutné přestat vydávat stávající nejvlivnější kodifikační příručky (zejména *Pravidla českého pravopisu*),
4. při vytváření kodifikací zdůrazňovat, že se jedná o deskripci a že konečné rozhodnutí o volbě jazykových prostředků je vždy na autorovi daného textu,
5. jazykovou výchovu zaměřovat především na komunikační schopnosti žáků.

---

⁸ Intervencemi myslí jakékoliv chování, které se obrací k jazyku – od autocenzury přes korektury v nakladatelstvích až po jazykovou kodifikaci či jazykový zákon (institucionalizované intervence).

⁹ Výběr z několika doporučení, která zmiňuje v knize *Regulace jazyka a Koncept minimální intervence* (2008).

Na závěr uvádí shrnutí možností, jež má současná jazykověda:

- 1) Situace může zůstat nezměněná (kodifikační proces, ne kodifikace samotná).
- 2) Situaci můžeme nějak změnit:
  - (a) směrem k silnější preskripci,
  - (b) směrem k liberalizaci:
    - (i) v rámci kodifikace (dublety),
    - (ii) v rámci kodifikačního procesu (pluralitní kodifikace).

K jednotlivým možnostem se dále vyjadřuje. Pokud situace zůstane nezměněná, bude to pro běžného uživatele jazyka pravděpodobně varianta nejvíc přijatelná. Vychází z předpokladu, že mluvčí nemají rádi změny, a proto ponechání současného stavu bude zdrojem stability jejich povědomí o jazykové správnosti. Cvrček však upozorňuje, že z hlediska lingvistické teorie změna nutná je. Lingvistika se bude dříve či později muset vyrovnat s nedefinovaností pojmu spisovnost a s otázkou práva jazykové regulace. Cvrček dále vystupuje proti současné intervenční praxi, která dle něj svojí periodickou změnou kodifikačních předpisů způsobuje diskontinuitu v jazyce. Uživatelé jazyka jsou zasahováni těmito změnami i několikrát za život. V případě „neintervenčního“ vývoje jazyka se změny dějí tempem, které odpovídá poločasů změn norem obecně.

Jedním z možných řešení je podle Cvrčka pluralita deskripcí, které mezi sebou soupeří o uživatele a o prestiž. Svůj návrh líčí následujícím způsobem:

„V tomto boji vyhrává ta deskripce, která odpovídá jazykovému vkusu mluvčích, stejně jako ta, která má společenskou prestiž. Jakmile tyto atributy začíná naplňovat příručka jiná, dochází k přesunu zákazníků od původní kodifikace k této nové. Pro mluvčí se z hlediska jejich jazykové praxe nic nemění (archaičtěji naladění uživatelé jazyka podporují archaičtější kodifikaci, progresivní se radí s progresivnějšími kodifikacemi).“ (Cvrček 2008, 291)

Jeho názory však vzbudily i značnou kritiku a odpor. Nesouhlasně se ke Cvrčkovu *Konceptu minimální intervence* (KMI) vyjadřují např. M. Beneš a M. Prošek, pracovníci Oddělení jazykové kultury Ústavu pro jazyk český AV ČR (dále jen ÚJČ) v článku *Ke konceptu minimální intervence* (2011). Dle jejich slov si autor v mnoha situacích protirečí a tito jazykovědci dále tvrdí, že ačkoli Cvrček deklaruje nechuť k regulaci a intervenci, jím požadovaný přechod do co největší blízkosti nulové intervence by byl sám jednou velkou intervencí.

Dále se dotýkají (ne)úspěšnosti intervencí v jazyce. Jakožto pracovníci Jazykové poradny ÚJČ jsou denně vystavováni interakci s uživateli českého jazyka a ze své praxe mohou potvrdit, že „intervenční činnost“ je službou žádanou, žádané jsou rovněž kodifikační příručky, mluvnice, slovníky, odborná školení, objevuje se poptávka po elektronických zdrojích¹⁰ atd. M. Beneš a M. Prošek jsou přesvědčeni, že základní kodifikační příručky, zejména *Pravidla českého pravopisu*, nejsou veřejností vnímány jako předpis omezující možnosti výběru, a ani se nesetkali se snahou o zrušení této příručky či s tím, že by veřejnost volala po zrušení kodifikací či intervencí lingvistů vůbec, čímž vyvrací názor V. Cvrčka, že uživatelé českého jazyka odmítají jakoukoli preskriptivní činnost lingvistů. (Pozn.: Otázka je, nakolik byla veřejnost tázána a zda se může většina uživatelů jazyka s tímto postojem ztotožnit.)

M. Beneš a M. Prošek nesouhlasí s V. Cvrčkem dále v tom, že by neexistovaly pluralitní deskripce či pluralitní kodifikace. Komerčního využití českého jazyka se chopila řada subjektů a přibývá neakademických zdrojů poučení o jazyce.

Na závěr připouštějí, že lze změnit přístup lingvistů, nicméně nutnost změny je v současných společenských podmínkách neobhajitelná, pokud nebude podložena alespoň základní znalostí praktického fungování intervenčního procesu, znalostí jazykové situace a potřeb mluvčích.

1.3.7 Snahy lingvistů regulovat jazyk – závěr

V průběhu staletí se přístup k cizím slovům a jejich přejímání výrazně lišil. V jistých obdobích převládaly sklony cizí slova zcela vymycovat a aktivně je nahrazovat českými ekvivalenty. Cvrček (2010, 21) potvrzuje, že v historii jazyků můžeme najít mnoho takových pokusů, nicméně jakákoliv regulace – byť dobře míněná – nemůže být úspěšná. Dnes jsou cizí slova v koexistenci s českými výrazy či jsou do slovní zásoby přejímána v počestěné podobě. To, čemu se dnes lingvisté nejvíce věnují, je způsob zápisu těchto slov. Otázkou je, kdo rozhoduje o podobě přejatého slova. Jsou to jazykovědci, kteří usměrňují jejich zápis, nebo jsou to sami uživatelé jazyka, kteří volí mnohdy formu zápisu jim nejbližší bez ohledu na to, zda je jazykově „správně“, a která se přes svou případnou "nesprávnost" nakonec může stát většinovým územ?

---

¹⁰ Je pravděpodobné, že na jazykovou poradnu se primárně obracejí ti, kteří usilují o shodu svých projevů s aktuální kodifikací.

V současné lingvistice se objevují dva úhly pohledu – preskriptivní a deskriptivní. Preskriptivní přístup spočívá v tom, že lingvisté přijímají roli normotvůrců a pokoušejí se stanovit, jak by jazyk na základě nějak určených kritérií měl vypadat. K preskriptivnímu přístupu se kriticky vyjadřuje Cvrček (2008, 287), o němž tvrdí, že vytváří pocit oprávněnosti sankcí i za jazykové chování, které by z objektivních příčin sankcionováno být nemuselo (např. je v souladu s územím a není z hlediska zvolených komunikačních cílů neopodstatněné či nefunkční).

Oproti tomu deskriptivní přístup studuje jazyk takový, jaký je. Tento přístup mapuje stav jazyka tak, jak se vyskytuje v reálných textech ať už psaných, nebo mluvených (Cvrček 2010, 17–18). Lingvisté nejsou v přístupu k jazyku jednotní, můžeme tedy nalézt příručky jak preskriptivní, tak deskriptivní. Nicméně na otázku, zda je možné jazyk regulovat a stanovovat jeho podobu, nachází prof. Fr. Čermák (2015) jednoznačnou odpověď: vítězí většinový úzus, nikoli snaha jazykovědců jazyk měnit.

Na webu Jazykové poradny ÚJČ se nachází odpověď na závaznost, či nezávaznost pravidel a příruček. Pracovníci poradny vysvětlují, že nemáme žádný jazykový zákon, a proto i *Pravidla českého pravopisu* jako kodifikační příručka jsou závazná pouze pro školy; pro veřejnost mají charakter pouze doporučující, ačkoliv je veřejnost za závazná považuje. Stejně tak i další prestižní příručky typu *SSČ*, *SSJČ*, *NASCS*, akademická *Mluvnice češtiny* atd. jsou respektovány jako kodifikační, nikoli jako pouze deskriptivní.

1.4 Fáze zapojování slov cizího původu do slovní zásoby

Co se týče začleňování lexikální jednotky cizího původu do domácího jazykového systému, uplatňují se tendence začleňovat přejímaná slova co nejúplněji, a to jak po stránce hláskoslovné, tak morfologické (Karlík a kol. 1995, 100). Obecně platí, že čím je slovo rozšířenější a čím déle v jazyku, tím více splývá s domácí slovní zásobou (Šmilauer 1980, 123). Zapojování cizích slov do slovní zásoby domácího jazyka probíhá v několika krocích:

- 1) cizí lexikální jednotka se dostává do periferie slovní zásoby,
- 2) následně přechází do přechodové části – není ani na periférii, ale ani v centru,
- 3) dostává se do centra a stává se běžnou lexikální jednotkou.

Přijetím cizích slov do slovní zásoby však vznikají problémy s jejich zápisem. Uživatelé jazyka si kladou otázku, zda ponechat původní pravopis, či se pokusit o počestěnou podobu; hledají jistoty a v nejlepším případě jeden způsob, jak přejaté slovo zapsat. Přejatá slova jsou v každém jazyku složkou velmi významnou, přitom však nejednotnou a rychle se měnící. Zdomácnění přejatých slov velmi souvisí s mírou jejich začlenění do české slovní zásoby. Fáze zdomácnění (vycházející z *PČR*) cizích slov jsou následující:

1. zachování původního pravopisu i výslovnosti (*outsider, interview*),
2. zápis dvojím způsobem (*jachting i jachtink*),
3. jediná možná varianta zápisu (výrazy zdomácní a nejsou pocíťovány jako cizí jednotky) (*klaun, kečup*).

M. Nekula (2005, 268–269) rozlišuje čtyři kategorie přejímek. V případě anglicismů se do češtiny přejímá:

- a) anglická pravopisná forma s anglickou výslovností¹¹ (např. *laser, feature, hippie, hobby, business*),
- b) angl. pravopisná forma s částečně adaptovanou výslovností (např. *handicap, jazz, jam, scanner, image*),

---

¹¹ Na fonetické úrovni se anglická výslovnost přizpůsobuje vždy, přinejmenším v kvalitách hlásek, pozici přízvuku, atd., jde ovšem o změny, které jsou nad rozlišovací schopnosti většinové populace.

c) český zápis angl. výslovnosti (např. *sejf, kempovat, byznys, hoby, džes*),

d) český zápis české (chybné) výslovnosti angl. pravopisné formy (např. *volejbal, žokej, grepfrujt*).

Ne všechna slova však podléhají změnám ve stejné míře. Spisovná podoba přejatého výrazu se neustaluje na základě předem daných, jednoduchých pravidel převodu z cizího jazyka do češtiny, ale je výsledkem různých okolností. Roli hraje frekvence výrazu, oblast užívání, podobnost se slovy domácími, originální výslovnost slova, jeho lexikální a morfologické vlastnosti atd.

Velký vliv na pravopisnou podobu má právě míra zdomácnění cizích slov. Nemění se slova citátová, málo se mění slova vázaná na jisté prostředí a také slova mezinárodní příliš změny nepodstupují. Slova zdomácnělá se do českého jazyka začleňují jak po stránce tvaroslovné, tak pravopisné. U přejatých slov mohou nastat změny **hláskové, slovotvorné, tvarotvorné** či **významové** (Šmilauer 1980, 130). V následujících kapitolách budou popsány především první tři ze zmíněných změn.

1.4.1 Hláskové změny přejatých slov

Hláskové změny jsou nejdůležitějším aspektem, kterým se zabývá tato práce. Největší pozornost je zaměřena na psanou podobu přejatých slov. V některých případech dochází dokonce k pravopisné variabilitě, kdy je možné dané slovo zapisovat více způsoby. V této kapitole se pokusím shromáždit veškeré poznatky o hláskových změnách, jak je popisují tradiční české preskriptivní i deskriptivní příručky. Zde se již zaměřím na zápis těch slov, která jsou přejatá z anglického jazyka, konkrétně na pravopis slov obecných¹² z toho důvodu, že studium cizích vlastních jmen a zeměpisných názvů by vystačilo na další samostatné bádání. Prvním zdrojem bude Šmilauerova *Nauka o českém jazyku* již z roku 1980, která popisuje hláskové změny dle následujícího schématu:

1. přízvuk,
2. substituce,
3. vliv písemného obrazu,
4. změny kvantity,
5. změny hlásek,
6. umělé zásahy do hláskové podoby.

---

¹² Apellativum – podstatné jméno obecné, označující zprav. třídu denotátů (*Akademický slovník cizích slov*, 1995, 63)

Přízvuk – Přejatá slova se přízvukují způsobem českým – na první slabice. Původní přízvuk si uchovávají jen slova citátová.

Substituce – Hlásky původního jazyka (češtině neobvyklé) se nahrazují nejbližšími hláskami českými. Co se týče anglicismů, uvádí Šmilauer substituci těchto hlásek:

- A. **ä, ae** (psáno **a**) dává **e**: *handicap* – [hendikep]; *jam* – [džem]; *jazz* – [džes], džez,
- B. **ʌ** (psáno **u**, foneticky **a**) dává **a**: *dumping* – [dam], *lunch* – [lanč]¹³,
- C. **ei** (psáno a, ai) dává **ej**: *lady* – [lejdy], *fading* – [fejdynk]¹⁴, *cocktail* – [koktejl],
ou (psáno o, oa) dává **o**, ev. **ó**: *covercoat* – kov(e)rkot, *goal* – gól,
- D. **w, wh** dává **v**: *whisky* – [visky], *viska*,
- E. zdvojené souhlásky se zjednodušují: *trapper* – traper, *wolleyball* – volejbal.

Vliv písemného obrazu – v tomto bodě Šmilauer upozorňuje na fakt, že literárnost mnohých přejímek se projevuje i tím, že se základem české výslovnosti nestává výslovnost původní, ale písemný obraz slova (tj. původní pravopis). Jako příklad uvádí např.: vyslovování **u** v anglických slovech *bluf*, *džungle*, *humbuk*, *klub*, *punč*, ačkoliv je tam hlásky, která se substituuje hláskou **a**; píše se a vyslovuje *mač* (angl. *match*), vedle *trempe* je psaní i výslovnost *tramp*, ačkoliv se anglické **ä** substituuje hláskou **e**; vyslovuje se podle písma *flirt*, ačkoliv by mělo být **flert*; vyslovuje se i píše hokej, ačkoliv anglická výslovnost je [hoki].

Změny kvantity – Šmilauer neuvádí žádný příklad týkající se anglicismů.

Změny hlásek – Šmilauer je rozděluje na změny v sykavkách, zadopatrových hláskách a samohláskách¹⁵.

---

¹³ Jde tedy o přibližné respektování původní výslovnostní podoby.

¹⁴ V české transkripci se znaku /y/ běžně neuzívá, protože není kvalitativně odlišný od /i/, jde pouze o pravopisný rozdíl; tam, kde je *i* signálem palatalizace, píše se v transkripci palatalizovaná souhláska, tedy např. *hadi* x *hady* = [had'i] x [hadi]. Šmilauer nebere přepis výslovnosti přísně z hlediska fonetického a jeho záměrem pravděpodobně bylo usnadnit přečtení daných výrazů.

¹⁵ Jednotlivé příklady slov nejsou typičtí zástupci anglicismů. Jsou to slova, která v angličtině existují, ale dostala se do její slovní zásoby přes francouzštinu, řečtinu či latinu (např. angl. *conversation* původně z latinského *conversationem*; nominativ ovšem v latině zní *conversatio*, gen. *conversationis*, f.)

I. **Sykavky:** s se mění v z zvláště:

- 1) po r a n: *konverzace, burza, penze*;
- 2) v předponě **ex-** před samohláskou, event. skupinou **h** + samohláska: *exotický, exhibice*; **egz-** se vyslovuje, ale nepíše;
- 3) mezi samohláskami, není-li v původním jazyce zdvojené **ss**: *analýza, geneze, iluze, invaze*, ale jen **s** se píše i vyslovuje ve slovech *demise, diskuse, emise* atd.

II. **Zadopatrové:** cizí **g** se mění v **k** (*puđink* z angl. *puđing*) a naopak cizí **k** se mění v **g** (zdůrazňuje se tím vědomí o cizím původu slova).

III. **Samohlásky:** Zde uvádí Šmilauer pouze změnu řeckolatinského **-oid**, které vyslovujeme **oji** např. ve slově *geoid*, ale jako **oj** ve slově *celuloid*.

Umělé zásahy do hláskové podoby – V tomto odstavci Šmilauer uvádí dva jevy, a to polatinšování francouzských slov: např. *brochure* (fr.) – *kultura* (lat. vzor) – *brožura* (č.) a odstraňování stop německého prostřednictví (např. spis. **st** ve slově *student* se změní na obec. **št**, tedy *šudent*). Změny, kterých se Češi dopouštěli u pravopisu anglicismů, nejsou popsány. Jedním z důvodů může být i fakt, že tato publikace vyšla roku 1980, kdy jsme přejímali mnohem méně anglicismů než dnes a nebylo nutné tento jev popisovat.

Nové vydání *Pravidel českého pravopisu (PČR)* z roku 2001 uvádí následující změny konsonantů:

Psaná podoba v původním jazyce	Počestěná psaná podoba	Příklady ¹⁶
ck [k]	k	hokej
th	t	metoda
dd	d	puđing i puđink
ll	l	pulovr
mm	m	dilema
nn	n	tenis
ss	s	adresa

Tabulka 1: Hláskové změny konsonantů dle PČR

¹⁶ Příklady slov jsou opět buď pravé anglicismy, nebo slova, která byla přejata do angličtiny z jiných jazyků, především z latiny či francouzštiny a přes angličtinu se šířila dále; popř. se jedná o internacionalismy.

Dále je zde podrobněji rozepsáno psaní **s** a **z**. Objevuje se informace, že ve slovech zdomácnělých se **s** vyslovované jako **z** píše jako **z**. Jen **s** píšeme, pokud má slovo latinskou předponu **dis-**. Dále píšeme **s** i **z** ve slovech zakončených na **-zmus**, **-smus**, **-izmus** i **-ismus**.

Oproti Šmilauerovi se *PČR* věnují podrobněji délce samohlásek. Máme na výběr ze tří možností:

- a) dlouhé samohlásky píšeme tam, kde ve spisovné výslovnosti vyslovujeme dlouhou samohlásku bez většího kolísání (*kostým, akvárium, pól, série*),
- b) délky samohlásek neoznačujeme (*vitamin, citron, milion, kultura*),
- c) lze napsat dlouho i krátkou samohlásku (*např. chlor i chlór, jod i jód*).

Při přejímání se provádějí i jiné úpravy:

- a) Podle české výslovnosti se píší např. slova *biftek, dispečer, gól, kovboj, ofsajd, víkend*.
- b) Zachovává se psaní dle původního pravopisu, např. u slov *circus, ministr, historie, chirurg, hydrant, symbol* atd.

Dalším velmi významným zdrojem je *Internetová jazyková příručka (IJP)*, což je webová stránka, kterou spravují pracovníci Ústavu pro jazyk český AV ČR. Problematiku přejímání cizích slov podrobně rozepsali v kapitole s názvem *Počestřování přejatých slov včetně vlastních jmen*¹⁷. Autoři výkladové části uvádějí, že zdroje jsou velmi komplexní – od *Pravidel českého pravopisu*, současných mluvnic, speciálních jazykových příruček přes časopisecké studie, české státní normy až po *Akademickou příručku českého jazyka*, která vyšla v únoru 2014. *IJP* z toho důvodu udává nejpodrobnější seznam změn, ke kterým dochází při přejímání cizích slov.

Na úvod jazykovědci upozorňují na fakt, že vždy neplatí, že čím déle je slovo v jazyku, tím „češtější“ má podobu. Výrazy, které jsou v češtině již déle, ale stále se nezapisují počestřelým pravopisem, jsou např. anglická slova *leasing, management, laser, baseball, interview, outsider, dealer* nebo *hattrick*. Jako důvod tohoto jevu se udává, že jejich výslovnost se od pravopisné podoby značně liší.

---

¹⁷ Dostupné z <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=120>.

V určitých typech textů, např. v beletrii, se mohou vyskytovat slova, která si běžně zachovávají původní pravopis i v počeštěné podobě – např. *imidž*, *noutbuk*, *mejl*. Příručka se dále shoduje s ostatními zdroji, že se nepočešťují citátové výrazy z jazyků užívajících latinku či výrazy hudební (*curriculum vitae*, *status quo*). Poprvé se zde setkáváme s dalším typem slov, a to těmi, která si udržují původní pravopis z toho důvodu, že si drží vztah k zemi svého původu. Takovými slovy jsou např. *joule*, *greenhorn*, *western* či *lunch*. Stejně jako předešlé zdroje se *IJP* zmiňuje o slovech, která lze psát dvojnásob (někdy dokonce i trojnásob) způsobem. Způsob zápisu takových slov přejatých z angličtiny vypadá následovně: *runway* i *ranvej*, *trust* i *trast*, *gentleman* i *džentlmen*, *jive* i *džajv*, *judo* i *džudo*, *engineering* i *inženýring/inženýrink*.

Co se týče psaní slov zdomácnělých, *IJP* informuje o tom, že psaná podoba těchto slov zpravidla odpovídá jejich české spisovné výslovnosti. Opět je zde uveden výčet typických změn, ke kterým dochází, např. písmeno *c* vyslovované jako [k] se mění v *k*; skupinu *qu* píšeme jako *kv*; *gu* jako *gv*; *w* jako *v*; *i/y* vyslovované jako [j] píšeme jako *j*; *rh* se zjednodušuje na *r*; *ck* na *k*. Tyto změny se týkají např. anglických slov *tramway* → *tramvaj*, *hockey* → *hokej*, *shock* → *šok*.

Poslední údaj o počeštěných slovech je psaní *t* místo *th* a zjednodušování zdvojených písmen. Příklady slov, kde se zjednodušují zdvojená písmena, jsou opět *pudding*, *foťbal* či *tenis* (z *angl. pudding, football, tennis*).

1.4.2 Hláskové změny přejatých slov – shrnutí

Pro zmapování poznatků o hláskových změnách byly použity tři různé zdroje. Všechny se shodují v tom, že způsob zápisu přejatého slova závisí na míře jeho zdomácnění. Mírně se odlišuje *IJP*, která jako jediná zmiňuje i slova, která jsou sice běžně užívána (a nejedná se o slova citátová), ale jejich pravopis se nepočešťuje¹⁸. Všechny tři zdroje se dále shodují v tom, že velkou roli při zápisu anglicismů hraje původní i česká spisovná výslovnost. Žádný ze zdrojů však neuvádí, do jaké míry je toto tvrzení pravdivé. Šmilauer podrobněji popsal, že jsou v češtině slova, která se neřídí při zápisu původní výslovností, ale někdy i jen psanou podobou. Opět však chybí například procentuální vyjádření, u kolika případů slov tento jev nastává, zda je to záležitost běžná, či spíše řídká.

---

¹⁸ To, že se o nich nezmiňuje např. Šmilauer, může být dáno i tím, že tato slova v době vzniku *Nauky o českém jazyku* neexistovala.

Do větší či menší míry se jednotlivé zdroje zabývaly psaním dvojtvarů. Těmto slovům, která lze zapsat více způsoby (a všechny jsou správné), se odborně říká dublety¹⁹. To, že se vyskytují v češtině slova, která nemají jednotný způsob zápisu, je dáno především jejich neukotveností a nezavršením procesu zdomácnění. Někdy jsou těmto slovům věnovány samostatné kapitoly. Většinou se však běžné publikace omezují na základní výklad o počešťování cizích slov a problematika dvojtvarů anglicismů není do detailu zpracována.

V současné době jsme se stavu, kdy se anglicismy přejímají ve velkém a uživatelé těchto slov mohou pociťovat nejistotu při jejich zápisu. Tomu odpovídají i některé rozhořčené komentáře a stížnosti Čechů, kteří vyžadují jednu možnou variantu zápisu. Kodifikační příručky typu *Pravidla českého pravopisu* nestíhají včas reagovat na nová slova a nové tvary. Na obranu jazykovědců je třeba zmínit, že zachytit veškeré tvary daného slova je za prvé obtížné, za druhé to lze považovat i za plýtvání časem – existují výrazy, které jsou aktuální jedno období, a pokud se dané poměry změní nebo se objekt přestane užívat, výrazy zanikají. Dalším z důvodů je doba, za jak dlouho získají dublety jednotný způsob zápisu (např. slovo *iluze* bylo dříve možné zapsat i jako *iluse* a tento výraz byl spisovný; dnes je správně již jen zápis se **z**). Jazykovědci spíše vyčkávají, až se ustálí podoba zápisu přejatého slova; v opačném případě by musela vycházet každý rok aktualizovaná vydání stávajících příruček a pravidel, což by bylo jak neefektivní, tak neekonomické a pro mnoho uživatelů češtiny pravděpodobně i matoucí.

Pokud si nejsou Češi jistí zápisem takovýchto slov, řešením může být například hledání správné podoby v *Internetové jazykové příručce*, jejíž slovníková část je pravidelně aktualizována a reaguje na změny rychleji než tištěné publikace.

Na závěr lze o hláskových změnách říci, že na jednu stranu jim sice nevěnují např. *Pravidla českého pravopisu* dostatečnou pozornost, na druhou stranu nikdo neví, jaký bude osud daného výrazu – zda po čase nevyumizí, nebo naopak zůstane součástí české slovní zásoby.

---

¹⁹ Výklad hesla *dublety* dle *Akademického slovníku cizích slov*: hláskové, tvarové, pravopisné aj. dvojice téhož slova, významově neodlišené.

1.4.3 Morfologické změny přejatých slov

Tvaroslovné změny přejatých slov stručně a jasně vystihuje Daneš (1997, 274). Na úvod zmiňuje, že základní morfologické rozdíly mezi angličtinou a češtinou, které ovlivňují proces počest'ování nejvíce, spočívají v rozdílech mezi anglickou konverzí a českou flexí. Morfologická adaptace se týká především jmen (substantiv a adjektiv), přejímání sloves je vesměs proces slovotvorný (faxovat). Morfologická adaptace nevyžaduje nutně adaptaci grafickou a zvukovou a naopak, i když souvislost mezi nimi existuje (srov. *cash* [keš] – neskl., ž, *cartridge* [kartridž], –e, ž, *comics/komiks*, neskl. i –ů, m mn., *interview*, neskl. i –u, m, *cornflakes* [kornflejks], neskl. – podle původní plurálové podoby v angličtině, resp. podle české *vločky* – i *kornflejky*, –ů, m mn.).

Morfologicky se snáze adaptují anglická jména, která se ve výslovnosti zakončením shodují s českými typy, např. *software* [softver], –u, m. Proto se často objevuje a prosazuje česká pravopisná varianta podle výslovnosti, srov. *game* [gem i gejm], –u, m i gem, –u, m. Naopak nesklonná zůstávají především jména s odlišným zakončením (*summary* [sameri], neskl., s). I v morfologické rovině může docházet k nepravidelnostem a variantnosti (srov. např. *blues*, neskl. n i řidč. ž, *feature* [fíčr], –u, m). Na závěr Daneš uvádí, že nejčastěji zůstávají nesklonná ta substantiva, která byla původně vícečlenná a obsahují složky různého slovnědruhového původu (např. *drop-in*²⁰, *fast-back*).

1.4.4 Slovotvorné změny přejatých slov

Slovotvorná adaptace anglicismů úzce souvisí se stupněm jejich adaptace pravopisné, výslovnostní, popřípadě morfologické. Buď jde o přejímání hotových, již slovotvorně utvořených pojmenování z angličtiny, nebo o tvoření slovotvornými postupy a prostředky analogickými a postupy domácími od anglických základů. U podstatných jmen to bývá nejčastěji derivace, kompozice či zkratkové tvoření, u přídavných jmen derivace a konverze a u sloves opět nejčastěji derivace. Viz např. tvoření pojmenování osob podle činností: *speaker/spíkr*, *know-howista*, *messenger/messenger*, *skateboarder/skateboardista*, *snowboarder/snowboardista*, *windowsář/windowsista*, atp. U sloves je produktivní a téměř výlučné tvoření sufixem *–ova(t)*, srov. *resetovat*, *sejfovat*, *bookovat*, *(za)logovat se*, *mailovat*, *dropovat*, *lobovat* apod. (Daneš 1997, 275).

---

²⁰ *Internetová jazyková příručka* uvádí i variantu skloňovanou podle mužského rodu neživotného, v genitivu jako *drop-inu*.

1.4.5 Změny přejatých slov v dalších rovinách jazyka

Změny, které jsou v dalších rovinách mimo již výše zmíněné, jsou většinou minimální, nicméně nelze je považovat za zcela zanedbatelné. Týká se to především změn v rovině syntaktické, kdy dochází k šíření nesklonných anglických adjektiv, a to v syntaktické funkci anteponovaného přívlastku (*top modelka, dial-up směrování, roll-on deodorant, hot jazz, non-profit* vedle *nonprofitní, hippie* vedle *hippiovský*). Dále se jedná např. o používání anglických substantiv v adjektivní funkci bez jakýchkoli formálních změn (*hi-end produkty*) (Daneš 1997, 276). Z dalších změn je to např. praxe preponovat vlastní jména či jiné názvy před obecné substantivum, jako se tomu děje zejména v reklamních textech a sloganech typu: *Využijte naši O2 nabídky*.

1.4.6 Změny přejatých slov – shrnutí

Při přejímání cizích slov dochází k několika změnám v různých jazykových rovinách. První záležitostí, kterou počestřujeme, je přízvuk. Následně máme možnost zapisovat přejaté slovo původním pravopisem, pomocí tzv. dvojtvarů či jen jedním možným, počestřeným způsobem. Na finálním zápisu přejatého slova se podílí původní pravopis i původní výslovnost. V některých případech neodpovídá původní pravopis či původní výslovnost českým tvarům. Na vině může být nejen zápis chybné české výslovnosti anglické pravopisné formy, ale i prostý fakt, že jazyky, ze kterých jsou slova do češtiny přejímána, nemají s češtinou shodnou hláskovou soustavu a výslovnost jednotlivých hlásek je rovněž odlišná. Pokud se psaná podoba slova naplno začlení do českého systému, mnohdy ani většina uživatelů jazyka nepozná, že jde o lexikální jednotku s cizím původem.

To, jak je daný lexém začleněn do českého systému, lze pozorovat i z pohledu morfolgie. Některé lexikální jednotky zůstávají nesklonné, jiné mají podobu jak nesklonnou, tak sklonnou a zbylé jednotky se plně přizpůsobují českému morfolgickému systému.

Dalším jevem, který napoví o vyšší míře zdomácnění cizího slova, je jeho schopnost tvořit odvozeniny. Cizí lexikální jednotky se mohou stávat také členy synonymních řad (např. *dialog – rozhovor*), což přinejmenším přispívá k obohacování slovní zásoby. V neposlední řadě mohou vytvářet dílčí systémy s domácími slovy; u anglicismů sem patří např. oblasti sportovní terminologie, informatiky či techniky.

1.5 Český a anglický systém hlásek

Jak již bylo zmíněno dříve, jedním z aspektů, který hraje roli při zápisu přejatých slov, je jejich výslovnost českými mluvčími. Výslovnost původního slova se může, ale také nemusí podílet na finální pravopisné podobě slova počeštěného. Na následujících řádcích nejprve představím systém českých i anglických fonémů. Dále se budu podrobněji zabývat jevy, ke kterým dochází při vyslovování cizích slov, přičemž změny u vokálů a konsonantů budou popsány samostatně. Tyto poznatky následně využiji v praktické části této práce.

1.5.1 Systém českých vokálů

V češtině existuje pět základních podob samohlásek: *a, e, i, o, u*, které se liší jednak kvalitou (*a-e, i-o* aj.), jednak kvantitou (*a-á, e-é, i-í, u-ú*). Jejich artikulace není ani příliš otevřená, ale ani příliš zavřená. Dle polohy a pohybu jazyka můžeme samohlásky znázornit následujícím způsobem:

Pohyb jazyka ve směru svislém	Pohyb jazyka ve směru vodorovném		
	přední	střední	zadní
vysoké	í		ú
	i		u
středové	é		ó
	e		o
nízké		á	
		a	

Tabulka 2: Tzv. obraz českého samohláskového trojúhelníku²¹

V české výslovnosti je zakotvena tzv. česká funkční kvantita, což znamená, že délka nebo krátkost samohlásky může mít rozhodující vliv na význam slova (např. *rada* – *ráda*, *žila* – *žíla*). (Hůrková 1995, 19).

Dále existují v češtině tři dvojhásky: *ou, au, eu*. Dvojhásky *ou* a *au* se vyskytují v citoslovcích a slovech cizího původu a dvojhásky *eu* pouze ve slovech cizího původu.

²¹ Kvalitativní rozdíly mezi krátkou a dlouhou samohláskou nejsou tak výrazné jako například v angličtině.

1.5.2 Systém českých konsonantů

Hůrková (1995, 21) dělí české konsonanty dle následujících kritérií:

A) dle způsobu tvoření

1. souhlásky závěrové (ražené, explozivny): retnice *p, b, m*; dásňové (alveolární souhlásky) *t, d, n*; zadopatrové (palatální) *t', d', ň*; zadopatrové (veláry) *k, g*;
2. souhlásky úžinové (třené, frikativy): retozubné *f, v*; sykavky ostré *s, z* a syk. tupé *š, ž*; bokové *l* a kmitavé *r* a dále *j, ch, h*;
3. souhlásky polozávěrové (tzv. afrikáty): *c, č*.

B) dle místa tvoření

1. retoretné (obouretné, bilabiály n. labiály): *p, b, m*;
2. retozubné (labiodentály): *f, v*;
3. dásňové (zubodásňové, alveoláry, alveodontály): *t, d, n, s, z, š, ž, c, č, l, r, ř*;
4. tvrdopatrové (předopatrové, palatály): *t', d', ň, j*;
5. měkkopatrové (zadopatrové, veláry): *k, g, ch*
6. hrtanové (laryngály): *h*.

C) dle účasti artikulačních orgánů: nejvíce se zapojují:

1. rtý – především při tvoření retnic *p, b, m* a retozubných *f, v*;
2. hlasivky – při tvoření hrtanové souhlásky *h*;
3. jazyk – podílí se na artikulaci všech ostatních hlásek.

D) dle účasti hlasu:

1. znělé – např.: *b, d, d', g, z, ž, v, h, ř (m, n, ň, j, l, r)*;
2. neznělé – např.: *p, t, t', k, s, š, f, ch, ř, c, č*.

1.5.3 Systém anglických vokálů

Anglická abeceda se skládá z 26 písmen, z nichž však může vzniknout až téměř dvojnásobný počet zvuků. Stejně jako v češtině vyskytují se i v angličtině samohlásky krátké a dlouhé²². Oproti češtině disponuje angličtina větším počtem diftongů. Skaličková (1982, str. 68) uvádí dvanáct vzájemně odlišných jednoduchých samohlásek s distinktivní platností: [i, ɪ, e, æ, ʌ, ə, o, ʊ, u, ɔ, ɜ] a dalších osm vokalických elementů, hodnocených obvykle jako diftongy: [aɪ, eɪ, ɔɪ, aʊ, əʊ, ɪə, eə, uə].

1.5.4 Systém anglických konsonantů

Anglické konsonanty dělíme stejně jako české podle několika kritérií, kterými jsou:

- způsob tvoření,
- místo tvoření,
- znělost,
- nosovost,
- artikulační orgán.

Transkripční znaky, které zastupují jednotlivé konsonanty, jsou následující²³:

p, b, t, d, k, g, f, v, θ, ð, s, z, ʃ, ʒ, h, tʃ, dʒ, m, n, ŋ, r, l, j, w.

Anglická abeceda disponuje menším počtem písmen, která však mohou být v mluvené řeči realizována větším počtem fonémů. Stručný přehled pro oba jazyky je uveden v tabulce níže:

<i>Jazyk</i>	<i>Počet fonémů</i>	<i>Počet písmen v abecedě</i>
Čeština	36	41
Angličtina	42	26

Tabulka 3: Srovnání počtu fonémů a písmen v české a anglické abecedě

²² Grafické znázornění systému anglických vokálů viz **Příloha 1**.

²³ Grafické znázornění systému anglických konsonantů viz **Příloha 2**.

1.5.5 Fonetický přepis češtiny a angličtiny – srovnání

Česká abeceda zahrnuje veškeré znaky anglické abecedy. Stejně tvrzení však neplatí o systému fonémů, kdy se fonetické transkripce slov obou jazyků liší v užívání některých znaků. Jedná se o znaky pro zápis vokálů i konsonantů, které jsou součástí Mezinárodní fonetické abecedy (*International Phonetic Alphabet, IPA*), ale česká transkripce je nevyužije. Tento jev souvisí s rozdíly ve výslovnosti jednotlivých grafémů (popř. skupin grafémů), a tedy s absencí některých zvuků v českém fonetickém systému. Krčmová (2009, 174–177) přináší přehled značek IPA a náhrady při českém přepisu²⁴:

IPA	Popis hlásky	Český přepis	Příklad české transkripce + vysvětlení
a	přednější krátké a	a	[napsat]
ɑ	zadnější, otevřenější krátké a		pro standardní češtinu se odstíny nerozlišují
e	zavřenější (vyšší, užší) krátké e	e	[nenese]
ɛ	otevřenější (nižší, širší) krátké e		pro standardní češtinu se odstíny nerozlišují
i	zavřenější (vyšší, užší) krátké	i	[pilini]
ɪ	otevřenější (nižší, širší) krátké i		pro standardní češtinu se odstíny nerozlišují, ve vědeckých pracích se ale užívá i jako adekvátnější
			(písmeno y nemá vlastní výslovnost!!!)
o	zavřenější (vyšší, užší) krátké o	o	[kolo]
ɔ	otevřenější (nižší, širší) krátké o		pro standardní češtinu se odstíny nerozlišují
œ	zaokrouhlený anteriorní středový vokál (např. v němčině)		pro transkripci německé hlásky se v českých textech užívá obvykle grafém ä, zv. ö
u	zadní zaokrouhlená hlásky krátké u	u	[rukuj] hlásky nemívá podstatné rozdíly
ə	neurčitá samohlásky (podobné kratičkému e, o)	ə	[tam piš bə]
:	dlouhá kvantita vokálu (značka umístěna za přepis vokálu)	běžné písmeno s diakritikou	[kázání]

Tabulka 4: Monoftongy (jednoduché samohlásky)

²⁴ Ostatní znaky (např. souhlásky *b, p, d, t, g, k, v, f, z, s, m, n, l, r, j*) se zapisují svým běžným grafémem jako v transkripci IPA. Stejná nebo velmi podobná značka je také pro některé české hlásky, které „nemají vlastní písmeno“: *x, γ, η* – [uxo] – ucho, [gdibiy bila] – kdybych byla, [mamɪŋka] – maminka.

Pro přepis dvojhásek a konsonantů využívá český systém následující znaky:

IPA	Popis hlásky	Český přepis	Příklad české transkripce + vysvětlení
ou̯	běžná česká dvojhláska psaná -ou-	ou̯	[lou̯kou]
au̯	-au- (v přejatých slovech)	au̯	[aʊto]
eu̯	-eu- (v přejatých slovech)	eu̯	[leu̯kocit]
ej̯	-ej- (z fonetického hlediska; substandardní, ale časté; jinak viz dále)	ej̯	[vejborovej] – pro psané (obecně české) vejborovej, spisovně výborový

Tabulka 5: Diftongy (dvojhásky)

IPA	Popis hlásky	Český přepis	Příklad české transkripce + vysvětlení
ɟ	palatální znělá okluziva	ɟ'	[d'eɟ'ictví]
c	palatální neznělá okluziva	t'	[t'i't'erná]
ɲ	palatální nazála	ň	[ňigdo]
ʒ	postalveolární znělá konstriktiva	ž	[železná]
ʃ	postalveolární neznělá konstriktiva	š	[šišlavá]
ts	prealveolární neznělá semiokluziva	c	[docela]
dʒ	prealveolární znělá semiokluziva	ʒ	[lezgdo]
ʧ	postalveolární neznělá semiokluziva	č	při asimilaci znělosti, ev. psané dz [kočička]
dʒ	postalveolární znělá semiokluziva	ž	[žezová]
v	aproximanta labiální	u̯	při asimilaci znělosti, ev. v cizích slovech (u adaptovaných psáno dž) (je jen v diftongu)
ɦ	glotální konstriktiva znělá	h	[horal]
(?)	prealveolární neznělá vibranta	ř	v cizích jazycích je většinou neznělá, ta dostala v IPA jednodušší grafém [křest]
ʔ	glotální okluziva (ráz)	ʔ ev. '	vzniká při asimilaci znělosti [doʔoka], [do'oka] – užívána v pečlivější mluvě
ɱ	retozubné m	ɱ	[liɱfa] – vzniká při asimilaci místa tvoření
ɹ̥	slabikotvornost konsonantu		[vɹ̥k], [bɹ̥ko]
ɱ̥	neznělá realizace	ɱ̥	náhodná realizace jinak sonorního „m“
ʒ̥	znělá realizace	ʒ̥	zvýrazněná informace, že výslovnost je znělá, v češtině např. v nářečí [ʔud'elejto 'hned]

Tabulka 6: Konsonanty s odlišnou transkripcí

Ve fonetické transkripci češtiny se nesetkáme se znaky, jako je např. [æ] pro téměř otevřenou přední nezaokrouhlenou samohlásku, [ð], [θ] pro znělou a neznelou frikativu či [w] pro labio-velární aproximantu. Při transkripci anglických slov proto někdy dochází ke zjednodušení přepisu právě z důvodu, že český systém danými znaky nedisponuje, čeští mluvčí je neznají ani je zprvu nedokáží vyslovovat. V následujícím přehledu uvádím nejtypičtější příklady zjednodušené transkripce:

- * české [č] místo anglického [tʃ],
- * české [š] místo anglického [ʃ],
- * české [dž] místo anglického [dʒ],
- * české [ž] místo anglického [ʒ],
- * české znaky [a, o, u] místo [ʌ, ɔ, u],
- * anglické [æ] nahrazováno českým [e].

Fonetická transkripce slouží ke grafickému zápisu mluvené řeči a pro věrné napodobení výslovnosti slov určitého jazyka je vhodné užívat standardní verzi IPA a její zjednodušenou verzi užívat pouze u začátečníků. Zprostředkování standardní verze IPA je součástí výuky cizího jazyka, kdy velkou roli hraje jak pedagog a jeho znalost a užívání této problematiky, tak volba učebnic, slovníků a dalších studijních materiálů.

Uvedené poznatky v této kapitole slouží k pochopení rozdílů ve výslovnosti anglického slova roditelům a českým mluvčím. Faktory, které mají vliv na výslovnost, jsou především znalost, ale i neznalost původní výslovnosti, absence některých hlásek v českém fonetickém systému, rozdíl mezi psanou a mluvenou podobou anglických slov a v neposlední řadě také bezpečná znalost fonetické transkripce. O výslovnosti cizích slov, pravidlech a tendencích pojednává následující kapitola.

1.6 Ortoepie přejatých slov – česká výslovnostní norma

Výslovností přejatých slov se zabývá Hůrková (1995, 47), která zmiňuje, že zásady výslovnosti přejatých slov nejsou v češtině zcela shodné s těmi, jimiž se řídí výslovnost slov domácích. Jak již bylo řečeno dříve, tento jev je způsobený především rozdíly v hláskové soustavě jednotlivých jazyků. Z tohoto důvodu se zvuková podoba slov cizího původu přizpůsobuje fonetickým zvyklostem a možnostem češtiny.

Publikace *Výslovnost spisovné češtiny* z roku 1978 říká, že původní výslovnost cizího slova tvoří podklad pro spisovnou českou výslovnost, avšak rozhodující je, jak je toto slovo vyslovováno uživateli spisovného jazyka v mluvených spisovných projevech, a to za předpokladu, že je toto slovo součástí jejich aktivní slovní zásoby. Výslovnost cizích slov se také může vyznačovat jistou rozkolísaností, což je způsobeno tím, že různí uživatelé jazyka mají různě daleko k původnímu jazyku (Hůrková 1995, 47). Na tento jev upozorňoval český jazykovědec Vilém Mathesius již v roce 1935 ve svém příspěvku do odborného časopisu *Slovo a slovesnost* s názvem *K výslovnosti cizích slov v češtině*. Mathesius tvrdí, že kolísání výslovnosti se nedá nadobro odstranit, patří k charakteristickým znakům cizích slov, ale i přesto lze stanovit obecné zásady pro její posuzování a lze říci, které varianty můžeme považovat za vulgární, korektní a v kterých mezích lze připustit kolísání. Přichází se zásadním tvrzením, a to tím, že „*kriteriem správné výslovnosti cizích slov nemůže být jejich přesná výslovnost původní, tj. jejich výslovnost v jazyku, z něhož byla vzata.*“ Přesná původní výslovnost se zachovává – a můžeme ji tedy vyžadovat – pouze u tzv. cizojazyčných citátů lexikálních, čímž jsou myšleny např. anglické výrazy *fair play*, *happy end*, *sex appeal* nebo *selfmademan*²⁵.

Co se týče ostatních cizích výrazů, Mathesius přichází s pravidlem, že z původní výslovnosti se musí vycházet alespoň u jazyků nám kulturně blízkých²⁶. Výslovnost slov vzatých z těchto jazyků podle českého pravopisu, která svědčí o tom, že mluvčí vůbec nezná výslovnost původní, nebo taková výslovnost, jež ukazuje, že mluvčí má o původní výslovnosti falešné představy, jsou u Mathesia považovány za vulgární negramotnost. Jako příklad vyslovování podle českého pravopisu uvádí slova *week-end*, *pyjama*, *skizza*, *voley-ball*, *back*, *knockout* a jako příklad falešné představy o původní výslovnosti je uvedeno slovo *rugby*, kdy někteří mluvčí písmeno *g* vysloví nesprávně jako *dž* (rudžby).

²⁵ V praxi ovšem stejně nejde o „přesnou výslovnost“, ani pokud jde o kvalitu jednotlivých hlásek, tím méně v oblasti přízvuku.

²⁶ Mezi tyto jazyky zařazuje francouzštinu, angličtinu, italštinu, latinu, řečtinu a k tomu ještě němčinu, o níž však tvrdí, že z ní do dnešní kultivované řeči přišlo a přichází jen málo slov.

Nabízí se tedy otázka, které změny původní výslovnosti můžeme považovat za přijatelné v kultivované řeči. Důležitým momentem je také cesta, jakou se k nám cizí slova dostávají. Mathesius ve svém příspěvku uvádí, že slova anglická se k nám dostávají buď přímo z oblasti anglosaské anebo přes francouzštinu či němčinu, což však může způsobovat zabarvení výslovnosti a následné obtíže při správném vyslovování cizích slov. Přesto se podařilo zpracovat zásady a stanovit hranice pro přípustné počesťování původní výslovnosti. Tyto zásady uvádí Hůrková (1995, 48) a jsou rozepsány zvlášť pro výslovnost samohlásek a souhlásek. V následujících podkapitolách uvedu základní jevy, ke kterým dochází při vyslovování přejatých slov, především anglicismů.

1.6.1 Zásady české výslovnosti

Obecně lze říci, že výslovnost přejatých slov se v češtině vyznačuje snahou nahradit zvukové jevy původního jazyka, které čeština nemá, nejbližšími zvukovými prvky českými. Dochází k několika typům změn, z nichž nejdůležitější jsou:

- a) přesouvání přízvuku na první slabiku slova (pokud není v původním jazyce stálý přízvuk na první slabice),
- b) náhrada cizích hlásek nejbližšími hláskami domácími (např. anglické retoretné souhlásky *w* českou retozubnou souhláskou [v]).

1.6.2 Výslovnost samohlásek ve slovech přejatých

Při vyslovování samohlásek v přejatých slovech dochází ke kvalitativním i kvantitativním změnám, jimiž se podrobněji zabývá Hůrková (1995) na stranách 49–58. Co se týče kvalitativních náhrad, rozdíl je v tom, že u otevřených samohlásek není protiklad přední–zadní, jako je tomu např. u anglického [æ] a [ɒ]. Ke změně kvality dochází u anglického široce otevřeného [æ]²⁷ (obvykle psané *a*), které je nahrazováno samohláskou [e], např. ve slovech *bek* (pův. *back*), *playback*, výsl. [plejbek], *džentlmen* apod. Pokud se v původní výslovnosti objevuje střední středová hláska [ə], nahrazujeme ji buď českou samohláskou přední středovou [e] (např. v angl. slovech *sprinter*, *boxer*, *mixer*), či slabikotvornou souhláskou [r] (např. u anglického *svetr*, pův. *sweater*). Pokud budeme hovořit o kvantitě samohlásek, ve slovech přejatých se jejich délka neoznačuje v pravopisné podobě důsledně. V některých případech není délka samohlásky vyznačena,

---

²⁷ Hůrková tento foném zapisuje jako [e].

a přesto je v daném slově vyslovena dlouze (např. u slov *helium* [hélium], *mysterium* [-térium] apod.). Nejistota ve výslovnosti se projevuje i v tom, že někdy danou samohlásku vyslovíme pouze jako polodélku. Délka samohlásky dále závisí na postavení slabiky ve slově a na postavení slova ve větě.

Dlouhou samohlásku vyslovujeme v základech slov (např. *fúze*, *prémie* – z lat.) nebo v jejich zakončeních (např. *startér* – z angl.), kde ji také píšeme. V některých případech dochází k dubletní výslovnosti. Za normativní ji považujeme ve slovech zakončených na -ida, -ilie, -in, -ina, -iv, -iva, -ivní, -ivum, -ura, -urka, -una, -en, -gen, -emie, -erie, -erium, -oda, -odium, -orie, -orium, -pod, -spora, -agog, -gožka, -log, -ložka, -nom, -nomka, -om, -ion, -ionek, -ona, -onie²⁸. K největší rozkolísanosti dochází u přejatých slov zakončených na -on, především proto, že dlouhé [ó] se v češtině vyskytuje pouze v citově zabarvených, emfatických projevech. Výslovnost s krátkou samohláskou [o] převažuje ve skupině slov, která se k nám dostala z francouzštiny (*beton*), jsou řeckého či latinského původu (*kánon*), u slov označujících syntetické látky (*silon*) nebo u slov zakončených na -fon, -gon, -tron (*telefon*, *pentagon*, *elektron*). Obojí výslovnost ([o] i [ó]) se vyskytuje např. ve slovech *citron*, *balkon* atd.

V češtině se dále vyskytují slova, která jsou utvořena z cizího základu pomocí původem cizích přípon, z cizího základu a domácích přípon, dále z domácího nebo cizího základu pomocí cizích předpon, ale i z domácích předpon a cizích základů. Dlouhou samohlásku základového slova krátí např. zakončení -al, -an, -ant, -at, -átor, -iál, -ista (v odvozených mužských podstatných jménech), -ace, -álie, -áza, -áž, -ida, -izace (v odvozených ženských pod. jménech), -eum (v odvozených pod. jménech stří. rodu), -ální, -ární, -ivní (v odvozených příd. jménech), -ovat, -izovat (v odvozených slovesech). Pokud se v přejatých slovech vyskytuje spojení dvou samohlásek, jednoslabičně a plynule vyslovujeme např. -ae-, -ao-, -eo-, -oo-, -uu-. Dvojslabičně se vyslovují spojení samohlásky [i] (psané také y) s jinou samohláskou, a to s vloženoupatrovou souhláskou [j], např. spojení samohlásek -ia-, -ie-, -io-, -ya-, -ye-. Souhláska [j] se nevsouvá, jde-li o styk samohlásky na švu předpony a základu slova či složeniny.

---

²⁸ V publikaci *Výslovnost spisovné češtiny* z r. 1978 se doporučovala výslovnost pouze s dlouhou samohláskou. Délku však dodržovala pouze starší generace mluvčích znalých latiny, zatímco z mladší generace dodržovala délku jen úzká vrstva poučených profesionálů, a to nikoliv důsledně. (...) Dále tedy pokračovala tendence v krácení samohlásek a v roce 1993 zavedla *Pravidla českého pravopisu* v uvedených zakončeních pravopisné podoby pouze s krátkou samohláskou. Dle Dodatku k *Pravidlům* z r. 1994 však lze psát i samohlásku dlouhou, např. *acetylen* i *acetylén* (Hůrková 1995, 52).

1.6.3 Výslovnost souhlásek ve slovech přejatých

V přejatých slovech dochází k asimilačním změnám stejně jako u slov domácích. Zvláštnosti v užívání souhlásek v přejatých slovech se tedy týkají především rozdílu mezi znělými a neznělými souhláskami, nejčastěji dvojice hlásek [s], [z] a [k], [g].

V příručce *Výslovnost spisovné češtiny* (1978, 46) je uvedeno, že v přejatých slovech se projevuje tendence chápat [s] a [z] jen jako varianty jediné souhlásky, přičemž jako základní varianta se jeví [z], což vede k tendenci vyslovovat [z] všude tam, kde tomu nebrání základní zákonitosti české výslovnosti. Tato hláska se vyslovuje v sousedství znělých souhlásek nepárových, tj. ve spojeních [ns], [ms], [rs], [ls], [js], [sn], [sl], [sr], [sj]. Výslovnost neznělého [s] je zachována pouze v některých slovech s nižší frekvencí výskytu a se zřetelným členěním předpony (např. lat. *konsonant*), dále např. v 1. pádě slov jako *kurs* nebo *puls* (zapisovaných také jako *kurz*, *pulz*), avšak v dalších pádech vyslovujeme vždy znělou souhlásku [z] (*kurzu*). Ve všech pádech vyslovuje neznělé [s] např. u původně anglických slov *dres* či *servis*. Dvojí výslovnost si uchovává skupina slov, do nichž tendence vyslovovat za původní [s] znělé [z] ještě plně nepronikla, což se projevuje i u dvojího způsobu zápisu (např. *resort* i *rezort*). U znělostního páru samohlásek [k] a [g] dochází ke snaze nahradit cizí souhlásku [g] domácím [k] (např. *trénink* z angl. *training*), nebo naopak nahradit [k] v cizích slovech příznakově cizí souhláskou [g] (např. *gauč* z angl. *couch*). Ve všech ostatních případech, kdy se psané *k* vyskytuje mezi dvěma vokály nebo v sousedství souhlásek nepárových (hlavně [r], [l]), se považuje za normativní a kultivovanou výslovnost se zachováním neznělého [k].

Do této oblasti spadá také výslovnost psaného *x*, které nepatří do grafické soustavy češtiny, vyskytuje se pouze u slov přejatých a ve výslovnosti se projevuje jako spojení [ks] nebo [gz]. Podobu s [ks] vyslovujeme na začátku slov před samohláskou (např. *xerograf* [kserograf]), v postavení mezi samohláskami (*praxe* [prakse]) nebo na konci slov, kde se ve shodě se slovy domácími vyslovují v češtině neznělé souhlásky (angl. *box* [boks]). Matoucí může být výslovnost u počáteční skupiny psané *ex* (původně jde převážně o předponu), která se vyslovuje jako [egz-], pokud se jako předpona necítí a následuje po ní samohláska (např. ve slovech *exil*, *exekutor* atd.). Pokud se pocítuje jako předpona, vyslovuje se [eks-] (např. *exministr* [eksministr]²⁹). Ve všech spojeních se souhláskami párovými se řídíme pravidly české znělostní spodoby (např. *exces* [ekscs]).

²⁹ Již druhý zdroj užívá ve fonetickém přepisu znak [y]. Tento způsob je nesystémový, protože odporuje základnímu principu fonetické transkripce, že jednomu zvuku odpovídá právě jeden znak a naopak.

Posledním jevem je výslovnost párových souhlásek, které stojí na konci přejatých slov. Jejich výslovnost je stejně jako ve slovech domácích vždy neznělá. Jedná se především o anglicismy zakončené na psané *ng* (např. 1. pád slov *song* [soŋk]) a *ing* (např. *marketing* [marketyŋk], *puding* [pudyŋk]). Jelikož se v 1. p. č. j. vyslovuje neznělé [k], proniká tato výslovnost i do dalších pádů, nebo dokonce do slov odvozených. Velkou roli zde hraje míra zdomácnění cizího slova a rozkolísanost ve výslovnosti se projevuje i v pravopise, kdy se mohou vyskytovat dublety – např. *marketing* i *marketink*, *puding* i *pudink* apod. U slov s dubletní pravopisnou podobou se můžeme řídit jejich psanou podobou a vyslovovat [marketyŋku] i [marketyŋgu], avšak ve slovech nově přejímaných, která jsou zakončena na *ing*, lze očekávat výslovnost spíše se znělou souhláskou [g] (neplatí pro nominativ), např. výslovnost slova *happening* zní v 1. p. č. j. [hepenŋk], zatímco ve 2. p. č. j. vyslovujeme [hepenŋgu]. Tento princip se uplatňuje i u výslovnosti dalších anglicismů, jako jsou slova *fading*, *brainstorming*, *rating* apod. K nenáležité artikulační podobě dochází někdy v souhláskových spojeních [nž] a [nš]. U slov francouzského původu (např. *manžeta*), ale také u anglicismu *manšestr*³⁰ uchováváme podle psané podoby výslovnost obou hlásek a další podoby se hodnotí jako nekultivované odchýlení od výslovnostní normy.

Veškeré tyto již prověřené poznatky využijí při posuzování vlivu původní a tzv. „české“ výslovnosti na pravopis anglicismů. Mathesius ve svém již dříve zmíněném článku tuto kapitolu uzavírá se slovy, že nelze požadovat, aby u slov převzatých z angličtiny znělo např. *a* v zavřených slabikách opravdu po anglicku. Takto lze vyslovovat pouze citáty lexikální a u slov zdomácnělých nemůžeme považovat výslovnost např. slova [trep] s původní anglickou výslovností [træmp] za nesprávnou. Vždy tedy záleží na míře zdomácnění daného slova a na jazykovém úzu. S některými slovy se mluvčí seznamují pouze čtením, nikoliv slyšením, přičemž při vyslovování vítězí grafický obraz nad původní výslovností. Jako příklad je uvedeno slovo *džungle* (<a < ind>), u kterého dochází k výslovnosti dle pravopisné podoby, ačkoliv v původní výslovnosti se vyslovuje *a*. Zde je patrný vliv němčiny, která toto slovo zapisuje v podobě *Dschungel*. Dnes je již tato podoba zažitá, avšak dochází-li ke kolísání mezi *a* a *u* u nově přejatých slov, lze požadovat výslovnost s *a*, která odpovídá originální anglické výslovnosti.

---

³⁰ V tomto slově se shoduje výslovnost s psanou podobou, ačkoliv podle svého původu by měla znít [menčestr] (tedy [nč], nikoliv [nš]) dle anglického města Manchester.

2 Výzkumná část

2.1 Vymezení cílů

Cílem této práce je prozkoumat kolísání pravopisné podoby slov přejatých z angličtiny (se zaměřením na substantiva³¹) z pohledu diachronního i synchronního. Nejprve se zaměřím na nejfrekventovanější anglicismy v české slovní zásobě v určitých obdobích. V drtivé většině se jedná o slova již zdomácnělá, jejichž zápis se vyznačoval jistou variabilitou a nyní mají ustálenou pravopisnou podobu.

Ve druhé fázi prozkoumám přejatá slova, která zatím nemají jednotný způsob zápisu a paralelně užívají různé pravopisné podoby. Intencí této práce není popsat hláskové změny u jednotlivých typů slov³², ale spíše poukázat na příčiny oněch změn a jejich vývoj v čase. Sesbírané poznatky opatřím komentářem a přihlédnu k vlivu původní, ale i české výslovnosti na pravopisnou podobu anglicismů v češtině a naopak – k potenciálnímu vlivu anglického pravopisu na výslovnost v češtině. Výchozím předpokladem je, že v počátečním stadiu přejímání jsou preferovány varianty vycházející z původního anglického pravopisu a postupně dochází k jejich počešťování.

Na základně získaných podkladů stanovím, jak dlouhou dobu koexistují pravopisné varianty přejatých slov, než daná variantnost vymizí a ustálí se jeden možný způsob zápisu. To, že dochází k zániku variant, dokládají zdroje zabývající se pravopisnou podobou přejatých slov na konkrétních příkladech a jde o zcela přirozený vývoj v jazyce související se zdomácněním dané lexikální jednotky.

Délkou trvání variability v zápisu určitých hlásek se budu zabývat z pohledu diachronního. Pokusím se prověřit, zda má historický vývoj vliv na rychlost počešťování a jestli se pravopisná variabilita vyskytuje u všech anglicismů stejně dlouho, anebo u některých typů slov trvá např. kratší dobu, než vymizí. Tuto tendenci lze zachytit u slov, která jsou již zdomácnělá, variantnost se vyskytovala dříve a dnes je již zapisujeme jediným možným způsobem. V případě slov, u nichž je v současnosti možná jistá variabilita, je principiálně možné aplikovat získané poznatky o slovech zdomácnělých a předpovědět tak, jak dlouho bude trvat proces, než se ustálí jedna přijatelná podoba.

---

³¹ Konkrétní a abstraktní. Vynechána jsou vlastní jména a zeměpisné názvy.

³² Hlavní hláskové změny jsou již popsány v teoretické části, jsou uvedeny v příručkách zabývajících se pravopisem a věnovala se jim nejedna odborná práce.

2.2 Metody výzkumu

Pro zpracování této problematiky využiji kvantitativní i kvalitativní metodu. Nejprve provedu sběr dat pomocí tradičních tištěných, ale i nových elektronických zdrojů, data následně podrobím analýze a získané výsledky interpretuji. Pomocí dotazníkové metody provedu šetření mezi vybranými respondenty a jejich odpovědi využiji pro srovnání mnou získaných dat a zkušeností a názorů vybraných respondentů. Při zpracovávání praktické části budu postupovat systematicky dle tradičních postupů a zkoumané jevy popíši deskriptivní metodou. Vycházet budu z předem daných předpokladů, které v závěrečné části na základě prozkoumaných jevů buď potvrdím, či vyvrátím.

Přípravná fáze

Do této fáze spadá vymezení okruhu slov, která budu podrobněji analyzovat, a také volba vhodných zkoumaných textů. Největší pozornost bude zaměřena na přejatá substantiva, nicméně okrajově naznačím i pravopisnou variabilitu některých sloves. Co se týče žánrové vyváženosti textů, prozkoumám slova obsažená v beletrii, odborné literatuře a především v publicistických textech. V této fázi dochází také k tvorbě dotazníku a výběru vhodných respondentů.

Realizace výzkumu

V této fázi již dochází ke sběru a uchování konkrétních dat z několika zdrojů. Ke sběru dat využiji především *Frekvenční slovník češtiny (FSC)* z roku 2004 a *Český národní korpus (ČNK)*, které podrobněji představím v následujících dvou kapitolách. Korpus a jeho nástroje poslouží kromě zdroje dat také jako nástroj pro výzkum variability přejatých slov z hlediska diachronního i synchronního. K realizaci dotazníkového šetření využiji internetový server, který získané odpovědi vyhodnotí ve statistických programech a převede je do grafické podoby.

Vypracování

V tomto kroku dochází ke zpracování a třídění dat a následně k jejich analýze. Výsledky budou statisticky zpracovány do přehledných grafů a tabulek a doplněny komentářem.

Shrnutí

V poslední fázi praktické části shrnu poznatky, které jsem získala během a vypracování dat, a na základě získaných informací se pokusím nastínit budoucí možný vývoj.

2.2.1 Frekvenční slovník češtiny (FSC)

První zdroj dat představuje tištěná publikace vydaná roku 2004, kterou zpracoval autorský tým pod vedením Františka Čermáka a Michala Křena. Slovník obsahuje informace o frekvenci apelativ, vlastních jmen i zkratk, přičemž *Frekvenční slovník apelativ* představuje se svými 50 000 hesel nejrozsáhlejší část. Jak je uvedeno v úvodu slovníku, základnou FSC a jeho referenčním zdrojem je korpus SYN2000, který byl vytvořen v Ústavu Českého národního korpusu na FF UK v Praze a jehož rozsah je 100 milionů slov. Korpus SYN2000 obsahuje vyvážený počet žánrů psané češtiny od publicistiky, krásné literatury po odborné publikace z let 1990–1999.

Frekvence slova je zachycena dvojím způsobem – tzv. *průměrnou redukovanou frekvencí* a *prostou* neboli *absolutní frekvencí*. Absolutní frekvence představuje prostý součet všech výskytů daného slovního tvaru nebo lemmatu³³ v korpusu, zatímco průměrná redukovaná frekvence (average reduced frequency – ARF) je pojata tak, aby se u naprosto rovnoměrně vyskytujících slov rovnala obyčejné frekvenci, ale u slov vyskytujících se jen v jednom malém úseku (např. jednom článku novin) tak, aby se rovnala jedné. Slova nacházející se mezi těmito dvěma póly mají ARF nižší než absolutní frekvenci, avšak přesná hodnota závisí na umístění jednotlivých výskytů daného slova v rámci celého korpusu. Frekvenční slovník uvádí jako vzorec³⁴ pro výpočet ARF následující rovnici:

$$ARF = 1/v \sum_{i=1}^f \min \{d_i, v\}$$

Důvod, proč FSC uvádí jak absolutní, tak průměrnou redukovanou frekvenci, je ten, že určité slovo se může v jednom typu textu vyskytovat mnohokrát, ale obecně může jít o výraz okrajový a frekvenci slov tak nelze zaměňovat s jejich běžností. Z tohoto důvodu jsem vyhledávala anglicismy mezi hesly seřazenými podle průměrné redukované frekvence. Autoři slovníku upozorňují, že mezi hesly se mohou vyskytovat homonyma, která se v hesláři FSC odlišují zkratkami, a to pouze tehdy, pokud patří do jiného slovního druhu nebo jde-li o slova z různých jazyků.

---

³³ Lemma – (v ling.) lexikální jednotka se všemi tvary reprezentovaná základním (heslovým) tvarem; heslové slovo v slovníku, indexu ap. (definice dle ASCS)

³⁴ Kde d_i označuje vzdálenosti mezi jednotlivými výskytmi slova v korpusu, $v=N/f$, přičemž N označuje délku korpusu (počet všech výskytů všech slov v celém korpusu) a f frekvenci libovolného slova.

2.2.2 Český národní korpus (ČNK)

Druhý zdroj dat představuje již zmíněný *Český národní korpus*³⁵, což je rozsáhlý elektronický soubor autentických textů (psaných i mluvených) spravovaný Ústavem Českého národního korpusu FF UK v Praze. Cílem tohoto projektu založeného roku 1994 je shromáždit a systematicky mapovat nejen češtinu pomocí rozsáhlých jazykových korpusů, v nichž lze vyhledávat nejrůznější jazykové jevy v jejich přirozeném kontextu.

Dnes obsahuje ČNK přes 2,2 miliardy slov v českých jednojazyčných a 850 milionů slov v cizojazyčných paralelních korpusech³⁶. Prvním zveřejněným korpusem byl korpus psané současné češtiny SYN2000, v němž převažují žánrově vyvážené texty z let 1990–1999 a jenž obsahuje 100 milionů slov. Připojuji seznam dalších korpusů obsažených v ČNK (vždy je uveden název, počet slov a charakteristika korpusu):

A) Korpusy psaného jazyka:

a) obecné korpusy

- SYN – 2,232 mld., spojení všech synchronních psaných korpusů řady SYN
- SYN2005 – 100 mil., žánrově vyvážený korpus, převažují texty z let 2000 - 2004
- SYN2006PUB – 300 mil., korpus publicistických textů z let 1989 - 2004
- SYN2009PUB – 700 mil., korpus publicistických textů z let 1995 - 2007
- SYN2010 – 100 mil., žánrově vyvážený korpus, převažují texty z let 2005 – 2009
- SYN2013PUB – 935 mil., korpus publicistických textů z let 2005-2009
- SYN2015 – 100 mil., převažují texty z let 2010–2014

b) specializované korpusy (výběr)

- ORWELL – 80 tis., ručně označovaný korpus Orwellova románu 1984 (zveřejněný roku 2003)
- SKRIPT2012 – 590 tis., korpus školních písemných prací (zveřejněný roku 2013)
- KSK-DOPISY – 800 tis., korpus soukromé korespondence: přepisy ručně psaných dopisů z let 1990–2004

---

³⁵ Korpus je dostupný na adrese: www.korpus.cz. Přístup pro běžného uživatele je zdarma, pro důkladnější výzkum a užívání pokročilejších funkcí je třeba požádat o zaregistrování správci korpusu.

³⁶ Veškeré údaje pochází z oficiální webové stránky Českého národního korpusu ze sekce WIKI dostupné z <http://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:uvod>.

c) **Korpusy mluveného jazyka (synchronní, výběr):**

- ORAL2006 – 1 mil., korpus neformální mluvené češtiny (zahrnuje pouze Čechy)
- ORAL2008 – 1 mil., sociolingvisticky vyvážený korpus neformální mluvené češtiny (zahrnuje pouze Čechy)
- ORAL2013 – 2,8 mil., korpus neformální mluvené češtiny
- PMK – 675 tis., přepis nahrávek pražské mluvy z 90. let 20. století

d) **Diachronní korpus psaného jazyka DIACORP** – 3,4 mil, referenční korpus diachronní složky ČNK, rok zveřejnění 2005

e) **Korpusy cizojazyčné:** nejobsáhlejší InterCorp – 1 423 mil., referenční paralelní korpus zahrnující více než 30 jazyků, rok zveřejnění 2008

2.2.2.1 Vyhledávání v ČNK

Při práci s korpusem lze využít různé nástroje a rozhraní, přičemž práce s každým zvlášť vyžaduje speciální způsob vyhledávání. Pro účely této práce využijí vyhledávací program KonText a nástroj SyD. Aplikace KonText umožňuje tvorbu a vyhodnocení jednoduchých i komplexních dotazů, které se zobrazují formou konkordančních řádků, dále lze vytvářet seznamy slov, výpočet frekvencí apod. Nástroj SyD pro změnu umožňuje všestranný průzkum variant jak v současném jazyce, tak v průběhu jeho vývoje s využitím korpusů ČNK. Před spuštěním vyhledávání je třeba zvolit druh korpusu, z jakého budeme čerpat, dále specifikovat typ dotazu, který může být: základní, lemma, fráze, slovní tvar, podřetězec, CQL, a poté již vyplňujeme konkrétní dotaz. Pokud je třeba, nastavíme hledaný slovní druh a v posledním kroku vybereme druh nebo druhy textů, ve kterých by se měl dotaz vyskytovat. Zde jsou podrobněji rozepsány typy dotazu:

Základní dotaz: vyhledá vložený výraz jako slovní tvar bez ohledu na velikost písmen; jde-li zároveň o základní slovníkový tvar (lemma), vyhledají se také všechny jeho tvary.

Lemma: vyhledá soubor všech tvarů daného slova.

Fráze: vyhledá přesně zadanou frázi.

Slovní tvar: vyhledá přesně zadaný tvar.

Podřetězec: vyhledá po sobě následující znaky v rámci jednoho slova.

CQL (Corpus Query Language): umožňuje vyhledávání pomocí tagů (morfologických značek). Jeho základním kamenem je dotaz na jednu pozici (slovo) v korpusu: [atribut="hodnota"], kde atributem se myslí atribut poziční (word, lemma, tag apod.).

2.3 Vlastní výzkum

Praktická část této práce se skládá ze tří dílčích složek. V první z nich jsem provedla sběr a analýzu nejfrekventovanějších anglicismů v první tisícovce českých slov. V druhé části jsem se zaměřila na pravopisnou variabilitu anglicismů, které se vyskytují v publicistických textech – ve dvou konkrétních periodikách, a porovnávala jsem výskyt variant v obou zdrojích, ale i v kontrastu k jiným textům. V poslední části jsem představila a analyzovala výsledky dotazníkového šetření na téma *Pravopis anglicismů*.

2.3.1 Frekvence anglicismů v české slovní zásobě a vliv na pravopisnou podobu

V této části jsem se obecně zaměřila na nejfrekventovanější anglicismy v české slovní zásobě. Tato slova jsem prozkoumala po stránce grafické i zvukové. Pokud existovaly varianty jejich zápisu, srovnala jsem je dle diachronního vývoje. U těchto slov jsem také prověřila jejich výslovnost, jak je uvedena v anglických i anglicko-českých/česko-anglických slovnících, a pokusila jsem se odpovědět na otázku, který faktor rozhodl o současné formě dané přejímky. Tento postup jsem zvolila z důvodu získání dat na základě objektivní volby s jasně vymezenými hranicemi.

Data jsem získala prostřednictvím *Frekvenčního slovníku češtiny* a *Českého národního korpusu*, přičemž je srovnáván počet anglicismů před rokem 2000 (v období 1990–1999, zdroj *FSC*), dále v letech 2010–2014 (*SYN2015*) a v letech 2005–2009 v publicistických textech (*PUB2013*).

Nejprve jsem zkoumala počet anglicismů pomocí *Frekvenčního slovníku češtiny*, konkrétně slovníku apelativ, v němž jsou apelativa seřazená podle průměrné redukované frekvence (ARF) sestupně od nejfrekventovanějšího. Z těchto apelativ jsem vybrala pouze substantiva obecná, vytvořila seznam nejfrekventovanějších substantiv od 1 do 1000 a ověřila jejich původ v *Akademickém slovníku cizích slov*, který je součástí *Internetové jazykové příručky*. Nalezené anglicismy jsou uvedeny v tabulce dále.

Pozn.: Za anglicismy jsem považovala pouze taková hesla, u jejichž původu byl uveden znak <a>, především proto, že mnoho výrazů je latinského, řeckého či francouzského původu, jsou součástí anglické slovní zásoby, avšak je těžké ověřovat, jakým způsobem jsme dané slovo přejali. Například slovo *rekord* má uvedený původ následovně <a < l>, přičemž nevíme, zda jsme toto slovo přejali již z latinské podoby, nebo až později z anglického jazyka.

V dalším kroku jsem postupovala pomocí ČNK, konkrétně korpusu SYN2015. Jelikož nelze v korpusu vyhledávat podle původu slov, postupovala jsem obdobně jako při práci s FSC. Nejprve jsem si vybrala konkrétní korpus SYN2015 (který jsem zvolila z důvodu časového odstavu 10–24 let od původního korpusu SYN2000) a zadala dotaz na seznam nejfrekventovanějších slov seřazených dle ARF. Z vygenerovaného seznamu jsem vytvořila seznam tisícovky nejčastějších obecných substantiv, u nichž jsem ověřovala jejich původ. Opět se mezi nimi vyskytly anglicismy, jejichž seznam je uveden dále. Při vyhledávání nejčastějších anglicismů v první tisícovce českých slov v korpusu publicistických textů PUB2013 jsem postupovala obdobně jako v předchozím případě.

Předpokládala jsem, že počet anglicismů v první tisícovce substantiv získaných z FSC na základě korpusu SYN2000 bude nižší než počet anglicismů získaných z korpusu SYN2015. Tato hypotéza se však nepotvrdila, počet anglicismů/1000 nejfrekventovanějších substantiv se příliš nelišil v obou zdrojích, a dokonce se jednalo téměř o tatáž slova. Lišila se pouze pozice, na jaké se umístila. Tento fakt může být dán i tím, že jsem zkoumala pouze prvních 1000 podstatných jmen, která se v běžné řeči příliš neobměňují. Co se však lišilo, byl počet anglicismů získaných z korpusu PUB2013, jejichž počet byl téměř trojnásobný oproti předchozím dvěma zdrojům, a jednalo se o slova především ze sportovní terminologie. Tento fakt dokládá, že publicistika reaguje pružněji na přejímání a užívání cizích slov. V následující tabulce je uvedeno srovnání jednotlivých zdrojů a získaných výsledků:

	Frekvenční slovník češtiny (SYN2000)	Český národní korpus (SYN2015)	Český národní korpus (PUB2013)
Počet slov	100 mil.	100 mil.	935 mil.
Období textů	1990–1999	2010–2014	2005–2009
Objem dat	121 M	121 M	1 G
Žánrové rozvržení	beletrie (1/3), odborná lit. (1/3), publicistika (1/3)	beletrie (1/3), odborná lit. (1/3), publicistika (1/3)	publicistické texty
Frekvence slov	dle ARF	dle ARF	dle ARF
Počet anglicismů/1000 nejčastějších substantiv	14	13	30
Počet anglicismů v %	1,4 %	1,3 %	3 %

Tabulka 7: Srovnání tří různých zdrojů

V tabulce níže jsou uvedeny konkrétní anglicismy, které jsou seřazeny sestupně od nejfrekventovanějšího. Pokud se v seznamu objevila odvozená slova pomocí českých afixů od již vyskytujícího se anglicismu, jsou rovněž uvedena, ale dále je již nebudou analyzovat. Jedná se o slova *fotbalista*, *hokejista*, *sportovec* a *parkoviště*.

FSC (SYN2000)	ČNK (SYN2015)	ČNK (PUB2013)	
1. klub	1. film	1. tým	16. hokejista
2. tým	2. tým	2. klub	17. trénink
3. film	3. klub	3. trenér	18. gólman
4. trenér	4. park	4. víkend	19. hokej
5. víkend	5. internet ³⁷	5. gól	20. lídr
6. manažer	6. sport	6. film	21. tip
7. sport	7. hala	7. fotbalista	22. dres
8. park	8. manažer	8. sport	23. parkoviště
9. hala	9. trend	9. fotbal	24. skóre
10. start	10. trenér	10. kouč	25. sportovec
11. trend	11. mobil	11. hala	26. show
12. fotbal	12. fotbal	12. start	27. trend
13. gól	13. bar	13. park	28. derby ³⁸
14. fotbalista		14. internet	29. servis ³⁹
		15. manažer	30. hit

Tabulka 8: Nejčastější anglicismy v první tisícovce českých substantiv

Tučně jsou vyznačeny anglicismy, které se vyskytovaly ve všech korpusech. Jedná se o **10** přejímek, které patří mezi nejfrekventovanější anglicismy v letech 1990 až 2014. Zajímavostí je, že mezi nejfrekventovanější slova se dostaly i takové výrazy, jako je *mobil* nebo *internet*, které jakožto pojmenování pro novou skutečnost existují teprve krátce.

³⁷ Toto slovo přejímáme z angličtiny, je však tvořeno kombinací latinského *inter* s anglickým *net*.

³⁸ Slovo vzniklé podle vlastního anglického jména, což zároveň vysvětluje psaní *y* po obojetné souhlásce *b* i v českém zápisu.

³⁹ Zde je nejasné, zda se jedná o slovo znamenající soubor jídelního nádobí původem z francouzštiny, či o anglicismus znamenající podání v tenise nebo také příslušnou opravářskou dílnu. Korpus vygeneruje pouze všechna umístění daného slova bez informace o původu. Z důvodu pravděpodobného častějšího užívání pro významy uvedené u anglicismů, je zde toto slovo rovněž započítáno.

Tímto postupem se podařilo získat celkem 32 anglicismů, u nichž jsem (kromě čtyř) ověřila jejich původní pravopisnou podobu a dále výslovnost původního slova, jak ji uvádějí anglický výkladový slovník *Longman pronunciation dictionary* (2008) a dva anglicko-české/česko-anglické slovníky. První slovník pochází od nakladatelství Lingea z roku 2010 a druhý slovník je dílem Miroslava Řešetky z roku 2007. Řešetkův slovník však uvádí výslovnost anglických slov v některých případech zjednodušenou transkripcí. Přesto jsem ho použila pro názornou ukázkou, jak řeší české slovníky přesnost fonetického přepisu původní výslovnosti, jelikož i to může mít vliv na výslednou výslovnost⁴⁰.

U oněch 32 anglicismů jsem rovněž zaznamenala českou spisovnou výslovnost pomocí české fonetické transkripce. Všechny náležitosti jsou uvedeny v následujícím přehledu. Pokud byla ve slovnících uvedena britská i americká výslovnost, jsou rozlišeny barevně (modrá barva pro britskou, červená pro americkou výslovnost).

Přejaté slovo (český pravopis)	Anglický původní pravopis	Anglická výslovnost (<i>Longman</i>)	Anglická výslovnost (<i>Lingea</i>)	Anglická výslovnost (<i>Řešetka</i>)	Česká spisovná výslovnost (zjednodušená transkripce)
<i>klub</i>	<i>club</i>	[kɫʌb]	[kɫʌb]	[kɫab]	[kɫup]
<i>tým</i>	<i>team</i>	[ti:m]	[ti:m]	[ti:m]	[tím]
<i>film</i>	<i>film-</i>	[fɪlm]	[fɪlm]	[fɪlm]	[fɪlm]
<i>trenér</i>	<i>trainer</i>	[ˈtreɪnə] [- ^o r]	[ˈtreɪnə]	pouze [treɪn]	[trenér]
<i>víkend</i>	<i>weekend</i>	[ˌwi:kˈend]	[ˌwi:kˈend]	[ˌwi:kend]	[víkent]
<i>manažer</i>	<i>manager</i>	[ˈmænɪdʒə] [- ^o r]	[ˈmænɪdʒə]	[mænɪdʒə]	[manažer]
<i>sport</i>	<i>sport</i>	[spɔ:t] [spɔ:rt]	[spɔ:t]	[spɔ:t]	[sport]
<i>park</i>	<i>park</i>	[pa:k] [pa:rk]	[pa:k]	[pa:k]	[park]
<i>hala</i>	<i>hall</i>	[hɔ:l] [hɑ:l]	[hɔ:l]	[hɔ:l]	[hala]
<i>start</i>	<i>start</i>	[stɑ:t] [stɑ:rt]	[stɑ:t]	[stɑ:t]	[start]
<i>trend</i>	<i>trend</i>	[trend]	[trend]	[trend]	[trent]
<i>fotbal</i>	<i>football</i>	[ˈfʊtbɔ:l] [-ba:l]	[ˈfʊtɔ:bɔ:l]	[fʊtbɔ:l]	[fɔdbal]

⁴⁰ Otázkou je, nakolik se řídí čeští mluvčí při vyslovování původního slova, tj. v anglickém znění, výslovností uvedenou ve slovníku.

Přejaté slovo (český pravopis)	Anglický původní pravopis	Anglická výslovnost (<i>Longman</i>)	Anglická výslovnost (<i>Lingea</i>)	Anglická výslovnost (<i>Řešetka</i>)	Česká spisovná výslovnost (zjednodušená transkripce)
<i>internet</i>	<i>internet</i>	[ˈɪntənɛt] [ɪntʰr-]	[ˈɪntənɛt]	Neuvádí	[internet]
<i>mobil</i>	<i>mobile</i>	[ˈməʊbaɪl] [moubʰl]	[ˈməʊbaɪl]	[məʊbaɪl]	[mobil]
<i>bar</i>	<i>bar</i>	[bɑː] [bɑːr]	[bɑː]	[bɑː]	[bar]
<i>kouč</i>	<i>coach</i>	[kəʊtʃ] [koutʃ]	[kəʊtʃ]	[kəʊtʃ]	[kouč]
<i>trénink</i>	<i>training</i>	[treɪnɪŋ]	[treɪnɪŋ]	[treɪnɪŋ]	[tréniŋk]
<i>gólman</i>	<i>goal</i> + <i>man</i>	[gəʊl] [gouʌ] [mæn]	[gəʊl] [mæn]	[gəʊl]	[gólman]
<i>hokej</i>	<i>hockey</i>	[ˈhɒki] [ˈhɑːki]	[ˈhɒki]	[hoki]	[hokej]
<i>lídr</i>	<i>leader</i>	[ˈliːdə] [-ʰr]	[ˈliːdə]	[liːdə]	[lídr]
<i>tip</i>	<i>tip</i>	[tɪp]	[tɪp]	[tɪp]	[tip]
<i>dres</i>	<i>dress</i> ⁴¹	[dres]	[dres]	[dres]	[dres]
<i>skóre</i>	<i>score</i>	[skɔː] [skɔːr]	[skɔː]	[skɔː]	[skóre]
<i>show</i>	<i>show</i>	[ʃəʊ] [ʃou]	[ʃəʊ]	[ʃəʊ]	[šou]
<i>derby</i>	<i>derby</i>	[ˈdɑːbi] [ˈdɑːrbi] [ˈdɜːbi] [ˈdɜːrbi]	[ˈdɜːrbi]	Neuvádí	[derbi]
<i>servis</i>	<i>service</i>	[ˈsɜːvɪs] [ˈsɜːvəs]	[ˈsɜːvɪs]	[səːvɪs]	[servis]
<i>hit</i>	<i>hit</i>	[hɪt]	[hɪt]	[hɪt]	[hit]

Tabulka 9: Vybrané anglicismy a jejich pravopis a výslovnost

Po srovnání psané a mluvené podoby lze uvedená slova rozřídít do následujících skupin:

- 1) slova mající pravopisnou podobu podle shodné původní psané i vyslovované podoby⁴²: *hit, tip, film, trend*;
- 2) slova mající pravopisnou podobu podle původního pravopisu bez ohledu na původní výslovnost a jsou vyslovovaná českou výslovností: *sport, park, start, bar, internet, derby*;

⁴¹ V originále znamená spíše šaty, oděv. Původní anglické slovo pro „český“ výraz *dres* je např. *jersey*.

⁴² Rozdíl mezi původním anglickým vokálem [ɪ] a českým [i] lze považovat za minimální.

- 1) **slova mající pravopisnou podobu podle původního pravopisu a jsou v češtině vyslovovaná anglickou výslovností:** *show* (dvojhhláska [əʊ] se v české výslovnosti mění na kvalitativně odlišnou českou souhlásku [ou])
- 2) **slova, u nichž dochází ke zjednodušení zdvojených hlásek a**
  - a) vyslovují se v češtině stejně jako originál: *dres*,
  - b) liší se v původní a české výslovnosti: *foťbal*;
- 3) **slova mající českou pravopisnou podobu kopírující původní výslovnost** (s jistými odchylkami danými povahou obou jazyků): *kouč* (dvojhhláska [əʊ] se v české výslovnosti mění na kvalitativně odlišnou českou souhlásku [ou]), *lídr* (redukovaný anglický afix –er [ə] vyslovovaný českou likvidou [r]), *víkend* (pouze s náhradou anglické hlásky [w] za české [v] a také dochází k přesunu přízvuku na 1. slabiku), *tým*, *servis* (avšak původní redukovaná samohláska [ɜ:] je nahrazena českým [er]);
- 4) **slova, která jsou kombinací původního pravopisu a výslovnosti a jsou vyslovovaná českým způsobem:** *klub* (změna *c* na *k*, avšak [ʌ] vyslovované v originále se do pravopisné podoby nepromítne), *manažer* (první dvě slabiky dle původní pravopisné podoby a dále dochází ke změně [g] na [ž]), *skóre* (první slabika podle anglické výslovnosti, druhá podle původního pravopisu);
- 5) **slova se specifickou úpravou:** *hala* (zjednodušení dvojitého *l* a přidání koncovky –*a*, čímž se slovo přiřadí ke skloňování podle vzoru *žena*), *hokej* (psaná podoba se výrazně odlišuje od původní výslovnosti pravděpodobně opět z důvodu skloňování), *mobil* (odpadne pouze –*e* z originální podoby, přičemž slovo se vyslovuje českým způsobem), *gólman* (kombinace vlastní české (tzv. hybridní) výslovnosti původního *goal* a původní pravopisné podoby slova *man*), *trénink/trenér* (opět kombinace vlastní české výslovnosti původního *train* a přípony –*ing/er*, kdy došlo k počeštění *g* na *k/k* prodloužení *e* na *é* oproti původní pravopisné variantě).

Jak dokládají skupiny slov výše, způsoby, jakými se zapisují původní anglická slova, jsou velmi rozmanité a původní anglický pravopis a výslovnost si navzájem konkurují. Neexistuje jeden platný mechanismus, jak zapisovat přejatá slova, a pravopis anglicismů lze jistě předvídat jen v určitých případech slov, přičemž tato pravidla jsou již

zmíněna např. v *Pravidlech českého pravopisu*, která však nepodléhají časté aktualizaci a některé nové přejímky v nich pochopitelně nejsou uvedeny.

U zápisu podle původního pravopisu lze předpokládat, že se čeští mluvčí s daným typem slov setkali v psané podobě. Dalším důvodem může být fakt, že slovo zapsané podle původní výslovnosti by bylo obtížně skloňovatelné (*mobil, hokej* atd.) Oproti tomu u zápisu podle vyslovované podoby lze předpokládat, že se mluvčí s danými typy slov setkali nejprve v mluvené podobě, podle níž kopírují pravopisnou podobu v češtině. Je však těžko ověřitelné, kdo dané slovo původně vyslovil – zda např. rodilý mluvčí, pedagog, reportér apod.

2.3.2 Pravopisná variabilita nejfrekventovanějších anglicismů

U slov z předchozí kapitoly, která se během počest'ování mohla vyznačovat jistou variabilitou, jsem provedla diachronní výzkum jejich variant pomocí nástroje SyD, konkrétně jeho diachronní sekci. Tato část je založena na korpusu Diakon, což je kombinace korpusu SYN⁴³ a diachronní složky ČNK. V Diakonu jsou zahrnuty texty od nejstarších památek ze 14. století (nejstarším je *Alexandreida*, jejíž původ se datuje do roku 1310) až po publicistiku z let 1991–2009. Pracovníci ČNK upozorňují, že texty diachronní složky zařazené do tohoto korpusu nebyly z velké části dosud korigovány a výsledky proto nelze považovat za zcela přesné. Ujišťují nás však, že i přesto práce s tímto typem korpusu umožňuje získat vysoce spolehlivou představu o celkovém vývoji jazyka.

Díky nástroji SyD lze stanovit, jak dlouho trvalo, než začalo převažovat užívání jedné pravopisné podoby. Jiné varianty téhož anglicismu se stále užívají, ale pouze minimálně anebo v určitém typu textu, kde by bylo nevhodné použít zcela počestěnou verzi. Podrobněji jsem prozkoumala varianty, jejichž absolutní frekvence všech slovních tvarů byla alespoň 10. Podle takto upravených kritérií šlo o slova: ***klub, tým, manažer, kouč, trénink, lídr, skóre, servis***⁴⁴. V českých textech obsažených v tomto korpusu se

---

⁴³ Zahrnuje korpusy SYN2000, SYN2005, SYN2010, SYN2006PUB, SYN2009PUB a SYN2013PUB.

⁴⁴ Některá slova mají sice absolutní frekvenci vyšší než 10, ale nebyla prozkoumána z jiných důvodů. Vynecháno bylo např. slovo *hall*, které se vyskytuje v českých textech spíše jako součást cizího názvu a nikoliv jako pravopisná konkurence českého slova *hala*, dále slovo *hockey*, které se vyskytuje v psané podobě s velkým počátečním *h* 265×, ale s malým počátečním písmenem *h* pouze 8×, z čehož je patrné, že je slovo *hockey* užito spíše jako součást názvu a nikoliv jako konkurence k počestěnému slovu *hokej*. Totéž platí pro anglické slovo *dress*, které se vyskytuje pouze ve spojení *dress code*.

objevila například slova *trainer* (2×) nebo *goal* (5×), ale jde o naprosto minimální konkurenci variant a důvod jejich užití je spíše záležitostí stylu nebo zaměření textu.

Vyhledávání pomocí nástroje SyD probíhalo následovně:

- 1) Do prázdných oken jsem vepsala zkoumaná slova, přičemž počet variant šlo měnit.
- 2) Zvolila jsem vyhledávání v diachronním korpusu.
- 3) Po načtení dat se zobrazily grafy s údaji o daných variantách. Bylo možné sledovat vývoj v celé historii nebo detailněji podle období (14.–18. století, 19. století, 1900–1989, 1990–2009). Všechny výsledky zobrazené v grafech diachronní části jsou rovněž zaznamenány v přehledné tabulce. V diachronní části není možné hledat pomocí lemmatu, výsledkem je tedy vždy slovní tvar (word).

Tímto způsobem jsem vyhledala všechna zmíněná slova a výsledky uvádím níže:

Zkoumané varianty	Počet výskytů 1., 2. (3.) varianty	První výskyt 1., 2. (3.) varianty	Doba, po kterou paralelně existovaly obě (popř. všechny tři) pravopisné varianty ⁴⁵	Rok, odkdy <u>trvale</u> převažuje 1 varianta, a stav k roku 2009
<i>klub</i> / <i>club</i>	13363/1738	1500/1870	1870-1962. 1963-77 jen <i>klub</i> . Obě: 1980-83. V letech 1986-88 jen <i>klub</i> a obě varianty opět od roku 1989 až dodnes.	Od roku 1989 (<i>klub</i>). 2009: <i>klub</i> 93,8 %, <i>club</i> 6,2 %
<i>manažer</i> / <i>manager</i>	5978/155	1895/1923	1923-1944. V letech 1945-77 0×. 1978-86. V letech 1987-88 jen <i>manager</i> . Obě od r. 1989 až dodnes.	Od roku 1989 (<i>manažer</i>). 2009: <i>manažer</i> 98,88 %, <i>manager</i> 1,12 %
<i>tým</i> ⁴⁶ / <i>team</i>	17936/652	?/1870	1944-62 pouze <i>team</i> . Od r. 1983 obě až dodnes.	Od roku 1983 (<i>tým</i>). 2009: <i>tým</i> 97,69 %, <i>team</i> 2,31 %

⁴⁵ Roky výskytu se mohou nepatrně lišit.

⁴⁶ U slova *tým* dochází k nepřesnému měření, jelikož se užívalo již v dřívější době např. v kontextu „*neb když již k tým jistým určeným místům přijediechu*“. Z toho důvodu jsou čísla o výskytu velmi nepřesná a těžko lze z tabulky vyčíst, odkdy se jedná o anglicismus. Toto slovo jsem zkoumala až od roku 1983, kdy vzrostl počet slova *tým* o několik set proti dřívějším výskytům.

Zkoumané varianty	Počet výskytů 1., 2. (3.) varianty	První výskyt 1., 2. (3.) varianty	Doba, po kterou paralelně existovaly obě (popř. všechny tři) pravopisné varianty ⁴⁷	Rok, odkdy <u>trvale</u> převažuje 1 varianta, a stav k roku 2009
<i>kouč</i> /coach	7379/12	1980/1983	Nejprve v roce 1983. Poté současně opět až od roku 1990, od té doby výskyt slova <i>coach</i> minimální.	Od roku 1990 (<i>kouč</i>). 2009: <i>kouč</i> 99,89 %, <i>coach</i> 0,11 %
<i>trénink</i> /tréning /training	1971/2/66	1900/1950/ 1865	Všechny tři současně pouze v letech 2002-2005.	Od roku 2002 (<i>trénink</i>). 2009: <i>trénink</i> 98,2 %, <i>tréning</i> 0 %, <i>training</i> 7%
<i>lídr</i> /leader	1696/84	1983/1983	Současně v roce 1983, poté 0× výskyt obou slov a současně opět až od r. 1990 dodnes.	Od roku 1992 (<i>lídr</i>). 2009: <i>lídr</i> 96,32 %, <i>leader</i> 3,68 %
<i>skóre</i> /skore /score	2495/33/16	1977/1983/ 1944	Současně všechny tři roku 1983. Dále v letech 1992-1997, 1999-2001, všechny tři opět od r. 2003 dodnes.	Od roku 1989 (<i>skóre</i>). 2009: <i>skóre</i> 97,69 %, <i>skore</i> 0,86 %, <i>score</i> 1,44 %
<i>servis</i> /service ⁴⁸	3369/544	1950/1935	1950-1970, poté současně od roku 1974 dodnes	Od roku 1989 (<i>servis</i>). 2009: <i>servis</i> 80,98 %, <i>service</i> 19,02 %

Tabulka 10: Pravopisná variabilita vybraných slov z diachronního pohledu

Při zpracovávání dat se objevily určité potíže a bylo třeba dalšího ověřování, jak předem varovali autoři korpusu. Všechna slova jsou uvedena bez údajů o původu nebo okolního kontextu, a proto jsem místy ověřovala výskyt slova zvláště v korpusu DIACORP, SYN atd. pomocí rozhraní KonText, kde je již slovo uvedené v přirozeném kontextu, a lze se tak přesvědčit, že se opravdu jedná o přejatý anglicismus.

⁴⁷ Roky výskytu se mohou nepatrně lišit.

⁴⁸ Objevuje se spíše ve spojeních *full service*, *room service*, *service support*, *self service* atd., kde si ponechává anglickou podobu, a není tak přímým konkurentem českého slova *servis*. I zde jsou čísla jen orientační, jelikož mohou být započítána i slova původem z francouzštiny. Z toho důvodu budu první výskyt počítat až od roku 1935, kdy se mnohonásobně zvýšil výskyt anglického *service* v českých textech.

Ze zkoumání na základě nástroje SyD vyplynulo několik důležitých poznatků. Ne vždy se naplnil předpoklad, že v počátečním stadiu přejímání jsou preferovány varianty vycházející z původního anglického pravopisu a postupně dochází k jejich počešťování. U slov *klub*, *manažer* a *kouč* jsou již počeštělé výskyty datovány dříve než výskyty v anglické podobě. Nejprve v anglické podobě se objevila slova *training*, *score* a *service*. Zajímavým jevem jsou varianty *lídr* a *leader*, které se poprvé objevily ve stejném roce, a to 1983. U slova *tým* nelze přesně určit, v jaké době se vyskytlo poprvé a stalo se konkurencí k anglickému slovu *team*.

Některé anglicismy (psané původním pravopisem) se začaly v češtině vyskytovat od 2. poloviny 19. století (*team*, *club*), jiné až v průběhu 20. století. Jako poslední z uvedených slov bylo do češtiny přejato slovo *leader*. Co se týče výskytu pravopisných variant téhož slova, nebyl vždy konstantní. Po určitou dobu (jak je zaznamenáno v tabulce) se varianty vyskytovaly paralelně s rozdílnou frekvencí. Často docházelo k tomu, že se v některých letech jedna z variant nevyskytovala vůbec, ale poté se začala opět užívat. Příkladem mohou být varianty *team/tým*, kdy se v letech 1944–1962 vyskytovala pouze anglická podoba *team*. Jen u dvou případů došlo k tomu, že poměr výskytu jejich variant byl 1:1, tedy 50 a 50 % – u slov *leader/lídr* v roce 1991 a *manager/manažer* v letech 1923–1929. Ačkoliv se jedná o malý vzorek, lze obecně říci, že varianty sice koexistují, ale vždy jedna z nich převažuje a vyvážený výskyt trvá jen krátkou dobu.

Nulovou frekvencí měly obě varianty *manažer* i *manager* v letech 1945–1977 a *lídr* i *leader* v letech 1986–1989. To lze přikládat dvěma faktorům. Jedním z nich může být nedostatek vhodných textů, ve kterých by se mohla tato slova objevit, druhým faktorem může být historický kontext, kdy k nám tato slova po určitou dobu nepronikala. Že se historický kontext promítl do přejímání anglicismů, dokládá nárůst jejich výskytu na přelomu 80. a 90. let 20. století. Většina slov se vyskytovala v tomto období paralelně s jednou již trvale převažující variantou. Žádná z variant nezanikla úplně, nicméně varianty *skore* a *coach* měly v roce 2009 velmi nízký výskyt a dnes se s nimi setkáme jen minimálně a jejich užití je podmíněno například žánrem textu. Naopak u slova *tréning* je sice v roce 2009 uveden výskyt 0 %, ale na základě vyhledávání v novějších korpusech jsem ověřila, že se tato varianta v českých textech stále vyskytuje.

2.4 Pravopisná variabilita anglicismů v publicistických textech

Druhý výzkum v praktické části se týká pravopisné variability anglicismů, které se vyskytují v publicistických textech. Na tuto problematiku bylo pohlíženo z hlediska synchronního. Jak již vyplynulo ze šetření o frekvenci anglicismů v české slovní zásobě na základě korpusů SYN2000, SYN2015 a SY2013PUB, největší zastoupení mají právě v publicistických textech. Důvodem pro výběr tohoto typu textů byl také předpoklad, že novináři jsou vzdělaní uživatelé jazyka, ovládají pravidla českého pravopisu, setkávají se s články v originální verzi a podílejí se aktivně na změnách v jazyce tím, že jimi zvolené varianty potenciálně ovlivňují široký okruh dalších uživatelů jazyka.

V první fázi jsem se zaměřila na pravopisnou variabilitu anglicismů ve dvou českých tištěných médiích. Opět jsem využila *Český národní korpus* a poslední verzi korpusu publicistických textů SYN2013PUB. Tentokrát jsem využila rozhraní KonText, ve kterém jsem vyhledávala především pomocí dotazovacího jazyka (CQL). Určila jsem jednu převládající variantu a porovнала výsledky obou médií mezi sebou.

Ve druhé fázi jsem porovнала výsledky obou médií s obecným trendem. Ke sledování vývoje pravopisných variabilit, které se obecně vyskytují v jazyce, jsem opět využila nástroj SyD, tentokrát však jeho synchronní složku. Korpusy obsažené v této složce jsou SYN2010 pro psaný jazyk, KSK-Dopisy pro psaný neveřejný (a neformální) jazyk a mluvené korpusy ORAL2006, ORAL2008 a ORAL2013 pro mluvený neformální jazyk. Výhodou je, že oba korpusy SYN2013PUB a SYN2010 obsahují texty z let 2005–2009, což zaručilo přesnější výsledky. Existuje již sice novější korpus SYN2015, ale prozatím nevznikl korpus publicistických textů od roku 2010 a dále.

2.4.1 Výběr médií

Pro tento výzkum jsem si vybrala dvě tradiční česká periodika. Prvním z nich je MF Dnes, která se prezentuje jako největší seriózní deník v České republice a obsahuje rubriky např. Z domova, Ekonomika, Publicistika, Ze světa, Kultura a Názory. Druhé periodikum představuje bulvární deník Blesk, který je v současnosti nejčtenějším celostátním deníkem v České republice a zabývá se aktuálními informacemi ze světa celebrit, skandálů, kultury, hudby, filmu, politiky atd. V korpusu SYN2013PUB jsou nahrány výtisky obou médií z let 2005–2009, avšak obsaženo je více textů z MF Dnes (počet pozic MF Dnes 239 099 014, Blesk 24 787 644). Tento fakt však není rozhodující, jelikož nepodmiňuje výskyt paralelních variant v obou médiích.

2.4.2 Výběr slov

V této části jsem se zaměřila především na anglické přejímky, se kterými se lze v současné době setkat v českých textech minimálně ve dvou pravopisných podobách. Zjistila jsem, v jaké podobě se vyskytují ve dvou zmíněných médiích a zda si navzájem konkurují, nebo převažuje jedna varianta.

Slova zkoumaná v této části pocházela z několika zdrojů a jejich výběr byl do jisté míry subjektivní. Prvním zdrojem byly anglicismy uvedené v aktuálním vydání *Pravidel českého pravopisu*, druhým zdrojem bylo vlastní šetření především z dob mé korektorské praxe v Českobudějovickém deníku, kdy jsem se dennodenně setkávala s problematikou pravopisu přejatých slov. Znovu jsem prozkoumala varianty u některých slov, kterými jsem se zabývala v předchozí kapitole. Poslední zdroj, ze kterého jsem čerpala, byl opět ČNK, v němž jsem vyhledávala varianty slov např. podle koncového – *ink/ing*, a na základě údajů o frekvenci nalezených dat jsem vybrala některé anglicismy. Konkrétně jsem prozkoumala pravopisné variability následujících 20 anglických slov (seřazených abecedně):

1. <i>briefing</i>	11. <i>leader</i>
2. <i>business</i>	12. <i>manager</i>
3. <i>designer</i>	13. <i>marketing</i>
4. <i>display</i>	14. <i>match</i>
5. <i>floorball</i>	15. <i>meeting</i>
6. <i>gentleman</i>	16. <i>pudding</i>
7. <i>handicap</i>	17. <i>scan</i>
8. <i>happening</i>	18. <i>show business</i>
9. <i>jazz</i>	19. <i>toast</i>
10. <i>job</i>	20. <i>tramp</i>

Tato slova jsem nejčastěji vyhledávala podle uvedeného příkladu: [lemma="mana[gž]er"]. Tento způsob umožňuje vyhledávání několika pravopisných variant zároveň.

V tabulce níže jsou uvedeny výsledky pro jednotlivé anglicismy:

<i>Zkoumané slovo</i>	MF DNES		BLESK	
	<i>Převládající varianta (v nominativu)</i>	<i>Nejčastější slovní tvar</i>	<i>Převládající varianta (v nominativu)</i>	<i>Nejčastější slovní tvar</i>
1. briefing	brífink	brífinku	briefing	briefingu
2. business	byznys	byznys	byznys	byznys
3. designer	designér	designér	designér	designér
4. display	displej	displej	displej	displej
5. floorball	florbal	florbal	florbal	florbal
6. gentleman	gentleman	gentleman	gentleman	gentleman
7. handicap	handicap	handicap	handicap	handicap
8. happening	happening	happening	happening	happening
9. jazz	jazz	jazz	jazz	jazz
10. job	džob	džob	džob	džob
11. leader	lídr	lídr	lídr	lídr
12. manager	manažer	manažer	manažer	manažer
13. marketing	marketing	marketingu	marketing	marketing
14. match	mač	mač	mač	mač
15. meeting	mítink	mítinku	mítink	mítinku
16. pudding	pudink	pudink	pudink	pudink
17. scan	sken	sken	sken	sken
18. show business	showbyznys	showbyznysu	showbyznys	showbyznysu
19. toast	toast	toasty	toast (11×), toust (10×)	toasty
20. tramp	tramp	trampové	tramp	trampů

Tabulka 11: Pravopisná variabilita anglicismů – srovnání MF Dnes a Blesk

Pozn.: Je zajímavé, že v různých slovech se u stejného jevu řeší vliv anglického pravopisu/výslovnosti odlišně; např. *scan* = *sken*, ale *match* = *mač*, nikoli *meč*. Důvodem je možná záměna s českým slovem *meč* (zbraň), případně doba, kdy bylo slovo přijato.

Na první pohled je patrné, že se pravopis přejatých slov v obou periodikách většinou shoduje, až na pravopis anglických slov *briefing* a *toast*. V případě slova *briefing* volí MF Dnes již počestělý způsob zápisu. Co se týče slova *toast*, Blesk jen těsně na druhém místě uvádí variantu *toust*, která se více shoduje s původní výslovností [təʊst]⁴⁹ (britská), [toust] (americká).

Během práce na tomto výzkumu jsem zaregistrovala další jevy, které je vhodné okomentovat. Ani v jednom periodiku se nevyskytla podoba slova *happening* s koncovým *k*, což může být dáno i tím, že jiné možné varianty tohoto slova zatím nejsou v příručkách uvedeny. Původní anglické spojení *show business* psané zvlášť se ani v jednom z médií nevyskytuje. V korpusu jsou doloženy pouze 3 výskyty tohoto výrazu, a to v MF Dnes, avšak psané dohromady (*showbusiness*). Nejčastěji se toto spojení objevuje ve tvaru *showbyznys*, kdy dochází ke kombinaci zachovaného anglického *show*, ačkoliv české varianty také existují (*šou*), a již počestěné verze slova *business*. Dále se v obou periodikách vyskytuje častěji nepočestěná podoba anglického *gentleman*. Zde je zajímavé srovnání např. s pravopisnou podobou slova *gólman*, které si uchovává pravopis podle psané podoby slova *man*, kdežto pokud se vyskytuje slovo *gentleman* počestěně, je zapisováno jako *džentlmen*, což se více blíží původní výslovnosti než psané podobě. Jako pozitivní jev hodnotím pravopis původního slova *handicap*. V MF Dnes a Blesku se nejčastěji v letech 2005–2009 zapisovalo toto slovo podle původního pravopisu. Druhou nejčastější variantou, která již není uvedena v tabulce, je počestěná podoba *hendikep*, která opět více kopíruje původní anglickou výslovnost [ˈhændikæp]. Zvláštní kombinace, jako je např. *handikep*, se sice také vyskytly, ale jen minimálně. Co se týče původního anglického slova *floorball*, v MF Dnes se vyskytla i v minimální míře neobvyklá varianta psaná jako *floorbal*, což svědčí o fázích vývoje nejen tohoto slova, ale i dalších slov zakončených na *ball* v kombinaci s jiným kořenem.

Obecně lze říci, že se v MF Dnes vyskytuje více přejatých slov a jejich variant. V Blesku se například vůbec nevyskytovala varianta slova *tramp* psaná jako *trempe* a varianta slova *jazz* psaná jako *džez* se vyskytla pouze třikrát. Důvodem může být buď menší počet pozic anebo jednoduše fakt, že v tomto deníku dochází k počestřování slov pomaleji.

---

⁴⁹ Veškeré údaje o výslovnosti na této stránce jsou vzaty z anglického výkladového slovníku *Longman Pronunciation Dictionary*.

V tabulce níže se nachází srovnání nejčastějších variant 20 vybraných anglicismů v MF Dnes, Blesku a obecně v českých textech obsažených v psaných korpusech SYN2010 a KSK-Dopisy.

	MF DNES	BLESK	Synchronní korpus SyD
<i>Zkoumané slovo</i>	<i>Převládající varianta (v nominativu)</i>	<i>Převládající varianta (v nominativu)</i>	<i>Převládající varianta (v nominativu)</i>
<i>1. briefing</i>	brífink	briefing	brífink
<i>2. business</i>	byznys	byznys	byznys
<i>3. designer</i>	designér	designér	designér
<i>4. display</i>	displej	displej	displej
<i>5. floorball</i>	florbal	florbal	florbal
<i>6. gentleman</i>	gentleman	gentleman	gentleman
<i>7. handicap</i>	handicap	handicap	handicap
<i>8. happening</i>	happening	happening	happening
<i>9. jazz</i>	jazz	jazz	jazz
<i>10. job</i>	džob	džob	job
<i>11. leader</i>	lídr	lídr	lídr
<i>12. manager</i>	manažer	manažer	manažer
<i>13. marketing</i>	marketing	marketing	marketing
<i>14. match</i>	mač	mač	mač
<i>15. meeting</i>	mítink	mítink	mítink
<i>16. pudding</i>	pudink	pudink	pudink
<i>17. scan</i>	sken	sken	scan
<i>18. show business</i>	showbyznys	showbyznys	showbyznys
<i>19. toast</i>	toast	toast (11×), toust (10×)	toast
<i>20. tramp</i>	tramp	tramp	tramp

Tabulka 12: Pravopisná variabilita anglicismů – srovnání MF Dnes, Blesku a synchronního korpusu

Z uvedeného zkoumání vyplývá, že pravopisné varianty anglicismů obsažené v publicistických textech jsou velmi podobné pravopisné podobě i v jiných textech, což naznačuje jednotné směřování vývoje v českém jazyce. Oproti verzi v MF Dnes se liší pouze podoby slov *job* a *scan*. V SyDu jsou uvedeny převažující varianty těchto slov podle původního anglického pravopisu, přičemž slovo *scan* se vyskytuje především v odborné literatuře a slovo *job* vyváženě v beletrii a odborné literatuře. Původní anglické slovo *briefing* se v SyDu vyskytuje počestně stejně jako v MF Dnes. Psané varianty *gentleman* a *džentlmen* jsou v SyDu téměř vyrovnané (54,38 % a 45,62 %), přičemž podoba *džentlmen* se vyskytuje z velké většiny v beletrii, a tak v tomto případě neplatí tvrzení, že nejrychleji postupuje vývoj v publicistice.

Pokud existuje v SyDu dostatečné množství dat, lze zkoumat i variabilitu anglicismů v mluveném jazyce. U původního anglicismu *toast* díky mluveným korpusům zjistíme, že převažuje sice psaná podoba *toast*, ale 88,89 % mluvčích vyslovuje podobu *su* [toust]. U dalších slov, která by bylo vhodné prozkoumat i z pohledu mluveného jazyka a porovnat tak výslovnost v češtině s pravopisnou podobou, nejsou mluvené varianty k dispozici.

Pro zajímavost jsem ověřila konkurenci některých vybraných variant v posledním korpusu řady SYN – SYN2015. Možná překvapujícím zjištěním je, že všechna slova, která se v předchozích zkoumáních zapisovala pravopisem bližším původní psané podobě, si svou podobu zachovala. Stále tedy převládají varianty *marketing*, *tramp*, *toast*, *gentleman*, *handicap* apod. Jediným rozdílem oproti korpusu SYN2013PUB je vyšší výskyt slov *skan* a *džez*, což naznačuje tendenci k počestování původní pravopisné podoby.

2.4.3 Pravopisná variabilita sloves

Velmi okrajově jsem se také zabývala pravopisnými variantami u některých sloves odvozených od anglicismů a jejich výskytem v korpusu SYN2015. Téměř ve všech případech vznikají tato slovesa kombinací buď původního vlastního jména (např. *Google*), substantiva (*jam*) nebo slovesa (*scan*, *shop*) a české přípony *-ovat*. V některých případech jde o slovesa, která užíváme pro popsání činnosti, pro niž nemáme český ekvivalent. Jindy jde pouze o synonymní výraz užívaný proto, aby dodal mluvčí svému jazyku například rys odbornosti nebo cizosti. Ne všechna slovesa jsou spisovná, a proto je třeba při jejich užívání postupovat obezřetně.

Stejně jako u přejatých substantiv i u sloves se mohou vyskytovat pravopisné varianty, které si konkurují do té doby, než se ustálí jeden způsob zápisu. V přehledu na této stránce jsou uvedena vybraná slovesa odvozená od anglicismů, nejobvyklejší pravopisné podoby, v jakých se mohou vyskytovat, a varianta, která početně převládá v korpusu SYN2015.

Původní slovo	Varianta 1 (bližší původnímu pravopisu)	Varianta 2 (počeštěná podoba)	Častější varianta v korpusu SYN2015
<i>camp</i>	campingovat	kempovat	kempovat
<i>scan</i>	scanovat	skenovat	skenovat
<i>shop/ shopping</i>	shopovat/ shoppingovat	šopovat/ šopingovat	shoppingovat (1×), shopovat (2×)
<i>jam</i>	jamovat/ jammovat	džemovat ⁵⁰	jamovat
<i>break</i>	breakovat	brejkovat	brejkovat
<i>skate</i>	skateovat	skejtovat	skejtovat
<i>check</i>	checkovat	čekovat	čekovat
<i>handicap</i>	handicapovat	hendikepovat	handicapovat
<i>mail</i>	mailovat	mejlovat	mailovat
<i>chat</i>	chatovat	četovat	chatovat

Tabulka 13: Vybraná slovesa s variabilním pravopisem

Na těchto příkladech je možné dokázat začleňování původního anglicismu do české slovní zásoby, jelikož jedním ze znaků zdomácňování je schopnost cizího slova tvořit odvozeniny. Počeštěná podoba téměř věrně kopíruje původní výslovnost, což svědčí o jejím dobrém povědomí mezi českými mluvčími. Poměrně novým slovesem je výraz *googlovat* nebo *googlit* od vlastního jména *Google* zachovávající si v textech uvedených v korpusu SYN2015 prozatím jednu podobu, která kopíruje původní pravopis. V manažerské terminologii se užívá ještě slovo *launchovat* původně odvozené z anglického *launch* [lɔ:ntʃ], které již má svou počeštěnou podobu (*lončovat* = *spustit nějaký projekt*).

⁵⁰ Počeštěná podoba, která se však liší významově od první varianty. V této podobě se užívá pro činnost znamenající „nanášet džem“, kdežto v případě slova *jamovat* (*jammovat*) se jedná o hudební slang, u něhož však může nastat obdobná tendence počešťování.

2.4.4 Shrnutí

V prvním a druhém oddílu praktické části jsem prozkoumala nejprve 32 slov, u nichž jsem se zaměřila na vliv původní pravopisné podoby a výslovnosti, u dalších 8 slov jsem prozkoumala variabilitu jejich pravopisu z pohledu diachronního a dále jsem zkoumala 20 vybraných substantiv ve dvou zvolených médiích a porovnávala jejich pravopisnou podobu s výsledky získanými pomocí synchronní části nástroje SyD. Při srovnání dat z publicistických textů a textů různých žánrů se projevila společná tendence k počešťování a počeštěné podoby se také mnohonásobně více užívají, ačkoliv se stále mohou vyskytovat i podoby kopírující původní pravopis. Toto tvrzení neplatí o slovech *marketing*, *tramp*, *toast a gentleman*, kdy se při zkoumání jejich výskytu ukázalo, že během 9 let, což představuje maximální rozdíl ve stáří textů v korpusu SYN2013PUB a SYN2015, nedošlo k situaci, kdy by převažovala počeštěná podoba vycházející především z původní výslovnosti. Z dříve nabytých poznatků a předpokladu, že variantnost slov po určité době zaniká, lze usuzovat, že po čase převáží podoba s počeštěným pravopisem, což je však otázka budoucího zkoumání.

Výhodou počeštěné podoby je, že dané přejímky lze lépe začleňovat do českých textů podle jim přiřazených deklinačních vzorů a umožňuje jejich snadnější skloňování. Ukázalo se, že např. anglické *business* se ve zkoumaných textech vyskytuje pouze v 1. pádě, zatímco počeštěné *byznys* i v pádech ostatních. Z výzkumu dále vyplynulo, že většina slov při počešťování v dnešní době kopíruje původní výslovnost a nikoliv „českou představu“ o původní výslovnosti, což lze považovat za pozitivní ukazatel o povědomí správné výslovnosti anglických slov.

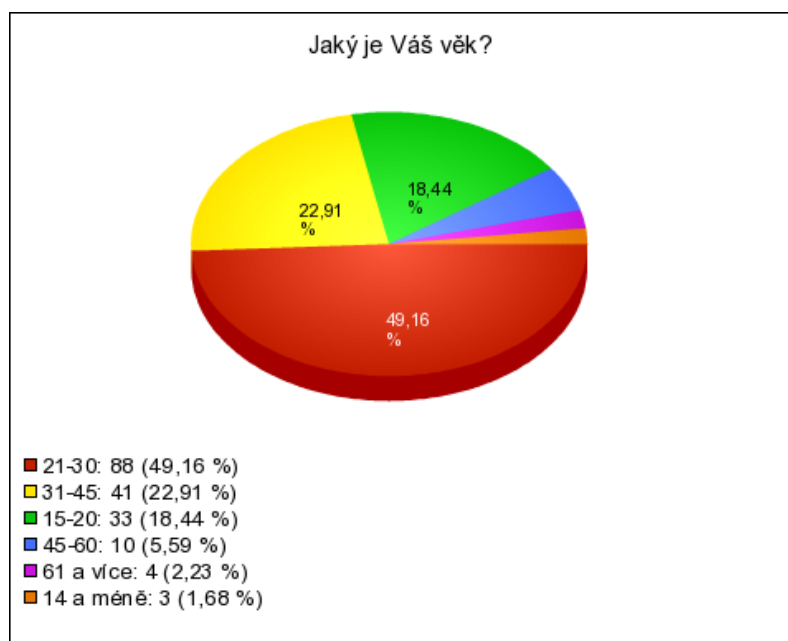
V poslední fázi jsem se věnovala pravopisné variabilitě sloves odvozených od anglického základu. U poloviny z nich převládá počeštěná pravopisná podoba. Druhá polovina se sice vyskytuje i v počeštěné podobě, ale stále převažuje výskyt slov se zápisem kopírujícím původní pravopis. Opět je patrné, že tato slova jsou teprve ve vývoji a je otázkou až desítek let, než bude převažovat počeštěná pravopisná podoba. Jestli se tak opravdu stane, lze zkoumat až na základě budoucích textů a s větším odstupem času.

2.5 Dotazníkové šetření

V poslední části výzkumu jsem zjišťovala, jaký je obecný názor českých mluvčích na anglicismy v českém jazyce a jejich pravopisnou variabilitu. Využila jsem dotazníkové metody realizované v dubnu 2016, pomocí níž se mi podařilo získat **179** respondí. Respondenty jsem získala na základě vlastního oslovení, ale také pomocí umístění dotazníku na webové stránce zaměřené na online průzkumy, kde byl zveřejněn po dobu 7 dnů. V grafech níže jsou zaznamenány základní informace o respondentech:

Graf 1: Počet respondentů podle pohlaví

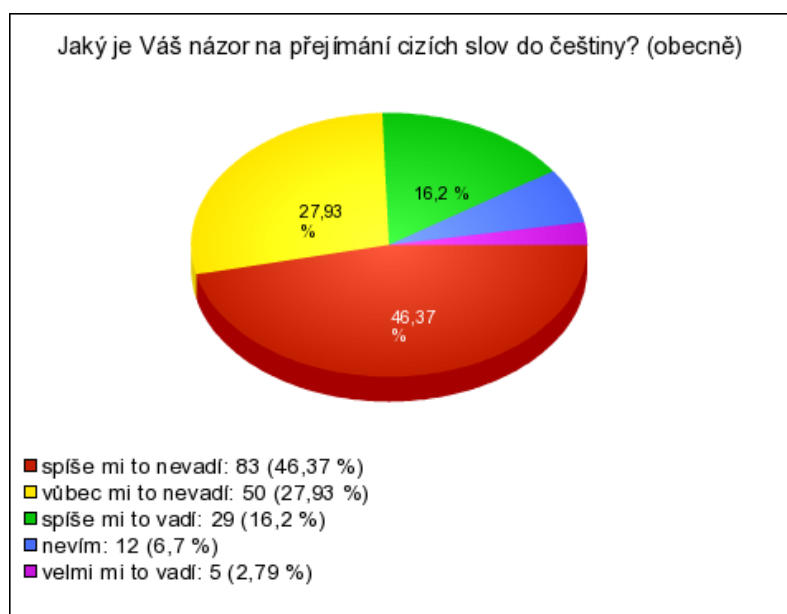

Graf 2: Počet respondentů podle věku

Graf 3: Počet respondentů podle dosaženého vzdělání

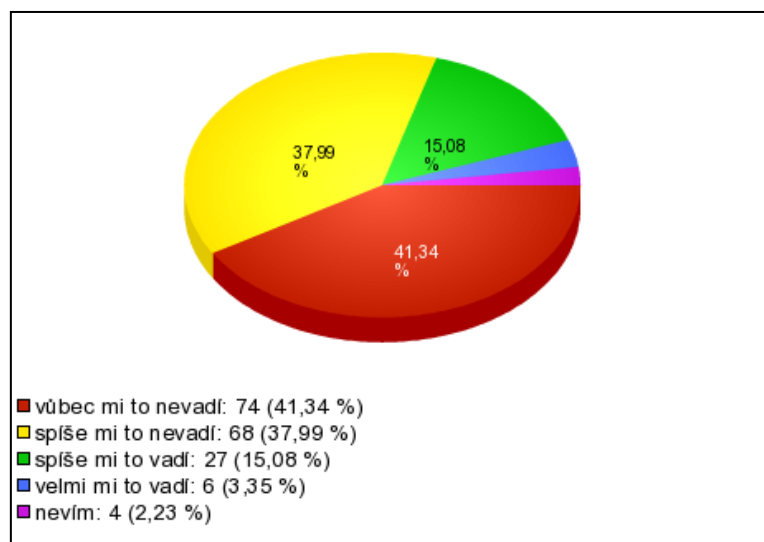
Dále jsem se již dotazovala na problematiku přejímek. Nejprve mě zajímal obecný názor na přejímání cizích slov do češtiny. Jednotlivé odpovědi jsou opět graficky zaznamenány:

Graf 4: Odpovědi respondentů na přejímání slov do češtiny (obecně)

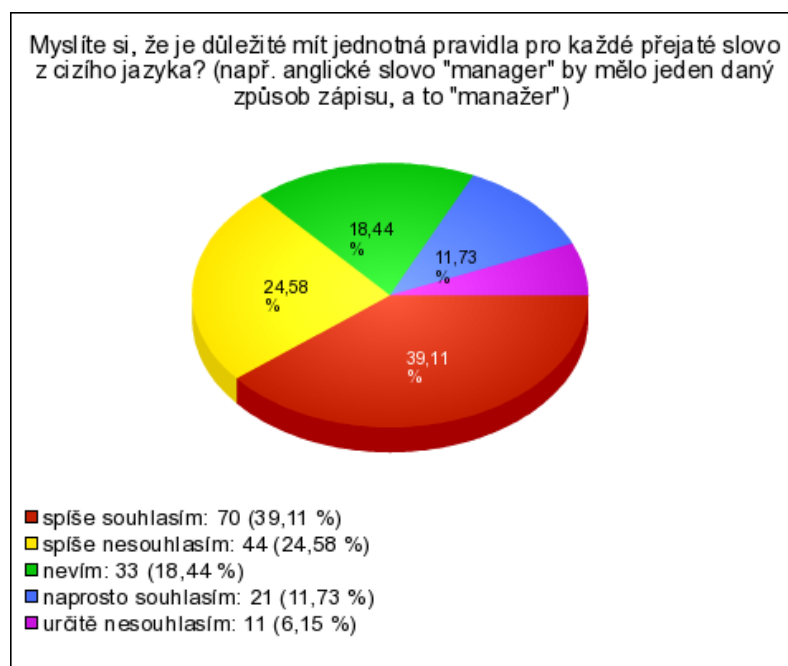
Z tohoto grafu vyplývá, že 74,3 % tázaným přejímání cizích slov do češtiny nevadí. Vyskytl se také nemalý počet tázaných, kteří mají opačný názor. Při zjišťování závislosti odpovědi na věku respondentů vyplynulo, že např. lidé ve věku 21–30 volí nejčastěji odpověď *vůbec mi to nevadí*, lidé ve věku 45 a výše volili nejčastěji odpověď *spíše mi to nevadí* a odpověď *velmi mi to vadí* se ukázala jako individuální záležitostí nezávislou na věku respondentů.

Při konkrétnějším dotazování na problematiku přejímek z angličtiny bylo nejčastější odpovědí *vůbec mi to nevadí*, jak je naznačeno v grafu 5. Výskyt odpovědi *spíše mi to vadí* je téměř totožný jako u předchozí otázky, což dokládá stabilitu názorů respondentů.

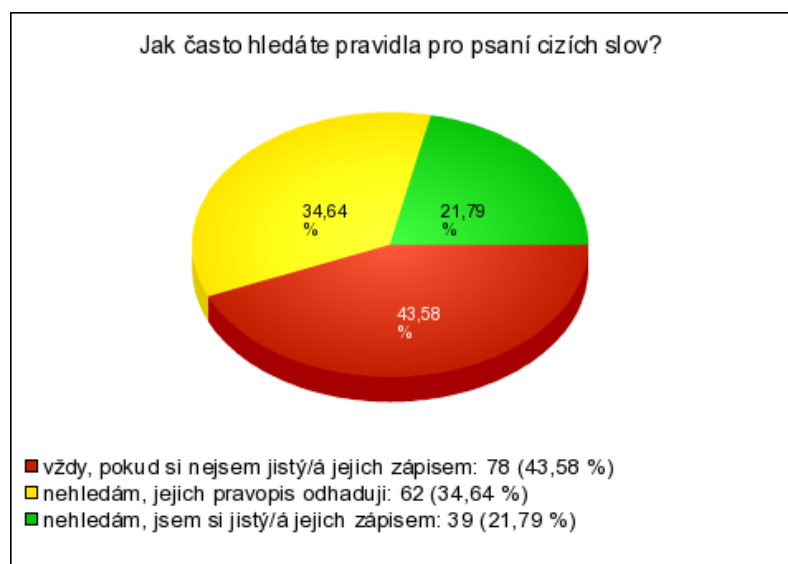
Graf 5: Odpovědi respondentů na přejímání slov z angličtiny

Dále jsem se zaměřila na problematiku pravopisné variability anglicismů. Většina respondentů se přiklání k názoru, že je důležité mít jednotná pravidla pro zápis přejatých slov, což však nekorresponduje se současnou situací v jazyce, kdy je povoleno více variant pravopisné podoby téhož anglicismu.

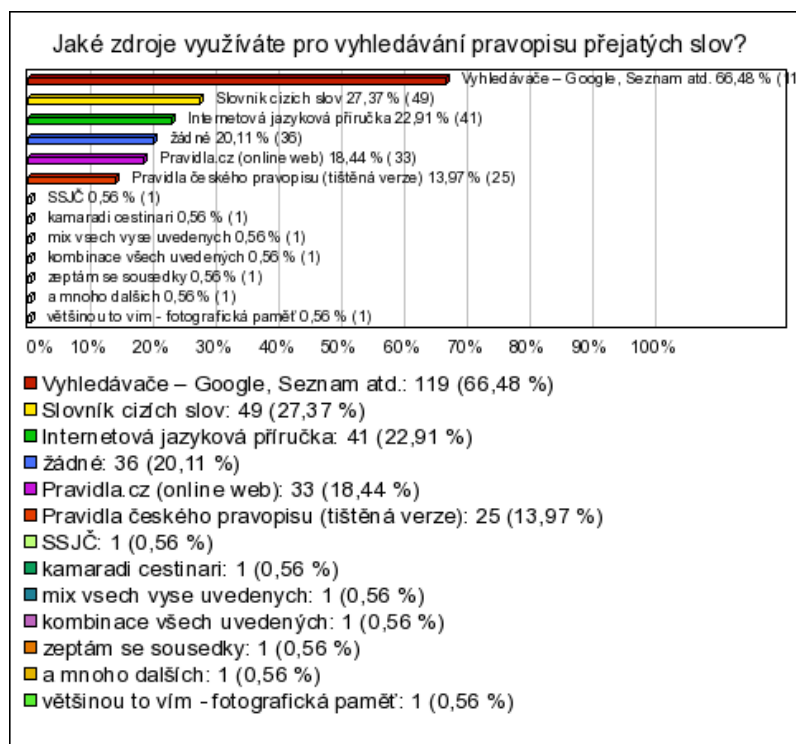
Graf 6: Odpovědi respondentů na jednotný zápis přejímek

Při dotazu na ověřování podoby přejatého oslova odpověděla většina respondentů, že si jejich pravopis ověřuje vždy, když si nejsou jistí. Otázkou však je, nakolik jejich znalosti korelují s pravidly českého pravopisu. Celých 34,64 % procent dotázaných pravopis cizích slov pouze odhaduje.

Graf 7: Odpovědi respondentů na ověřování pravopisu přejatých slov

Nejčastějším zdrojem pro ověřování pravopisu anglicismů je vyhledávač Google nebo Seznam.cz, kde se však vyskytuje mnoho neodborných příruček.

Graf 8: Zdroje, ve kterých respondenti ověřují pravopis přejatých slov

Poslední dotazy byly zaměřené na důležitost užívání správných tvarů přejatých slov v soukromé komunikaci (na sociálních sítích, soukromé e-maily, SMS, chatování) a naopak při psaní oficiálních textů (pracovní e-maily, školní práce, jiné dokumenty). Ačkoliv většina respondentů využívá více soukromou komunikaci (142 respondentů denně), větší důležitost přikládá správnému pravopisu přejatých slov při psaní oficiálních textů a předpokládá se tak častější ověřování jejich pravopisné podoby.

Graf 9: Názory respondentů na důležitost správného pravopisu přejatých slov v oficiálních textech

Při zjišťování názoru na pravopis přejatých slov jsem dospěla k závěru, že většině respondentů nevádí jejich užívání v jazyce, avšak jsou pro jednotnější pravidla pravopisu, která by jim usnadnila jejich užívání v psaném jazyce. Oproti tendencím objevujícím se v dřívějších dobách, kdy docházelo k umělým zásahům do jazyka, dnes české příručky (a tedy i lingvisté) spíše informují o možných pravopisných podobách a v případě variant nechávají na uživateli jazyka, pro jakou pravopisnou podobu se rozhodne, tedy spíše doporučují, než předepisují. Tento přístup je pochopitelný, jelikož i na základě vlastního šetření jsem se přesvědčila, že se slova nepřizpůsobují jednotně např. jen podle výslovnosti a také že každé slovo je v jiné fázi vývoje, což je podmíněno i jeho frekvencí v jazyce. Dokládají to například původní slova zakončená na příponu *-ing*, která se v případě některých slov počestila na *-ink*, ale jindy převládá varianta původní.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala pravopisnou variabilitou slov přejatých z angličtiny z pohledu synchronního i diachronního. Jak potvrzuje Martincová ve své publikaci *Neologizmy v současné češtině* (2005), anglicismy mají mezi přejatými slovy v současnosti zcela výsadní postavení, a i proto byly předmětem zkoumání této práce. Mou intencí nebylo popsat hláskové změny u jednotlivých typů slov, jimiž se již zabývala nejedna publikace či odborná práce, ale spíše poukázat na příčiny těchto změn a jejich vývoj v čase. Jazyk se neustále obohacuje, a tak bylo třeba zaměřit se i na nové přejímky, jejichž pravopisná podoba nebyla dosud kodifikovaná.

Práce se skládala ze dvou částí. V teoretické části jsem se nejprve zabývala regulací pravopisu přejatých slov od doby husitské až dodnes, kdy se do češtiny dostávala slova nejprve z jiných jazyků a k jejich výskytu i pravopisné podobě se jednotlivé generace jazykovědců stavěly různě. Následně jsem shrnula dosud prozkoumané poznatky o variantnosti přejatých slov, jak je uvádějí přední české publikace a příručky, přičemž jsem se dotkla kromě syntaxe všech jazykových rovin - především lexikální, morfologické a fonetické. Podrobněji jsem porovnála český a anglický hláskový systém a způsoby, jakými se v obou jazycích transkribuje výslovnost.

Praktická část se skládala ze tří fází. Veškerá data jsem ověřovala pomocí nástrojů a korpusů, které poskytuje Český národní korpus. Tento způsob mi umožnil získat reálná data a výskyty dané varianty bylo možné ověřovat v přirozeném kontextu. Nejprve jsem se zaměřila na nejfrekventovanější anglicismy (se zaměřením na substantiva) v první tisícovce českých slov a porovnávala jejich pravopisnou variabilitu z diachronního pohledu a také vliv původní výslovnosti a pravopisu na jejich současnou psanou podobu. Ve druhé fázi jsem porovnávala pravopisnou variabilitu přejatých slov v publicistických textech, konkrétně v českých denících MF Dnes a Blesk, přičemž výsledky obou šetření svědčí o obecné tendenci původní slova počesťovat.

Ukázalo se, že ačkoliv jsou si některá slova svou strukturou podobná, může se u nich lišit doba, za jak dlouho převáží užívání české podoby. Tento jev je z velké míry ovlivněn jejich frekvencí v českých textech. Dalším zjištěním, které vyplynulo z tohoto výzkumu, je fakt, že většina slov se při počesťování opírá o původní výslovnost, což dokládá dobré povědomí o její správnosti u českých mluvčích.

Součástí praktické části bylo také dotazníkové šetření, v němž jsem ověřovala nejprve obecný pohled českých mluvčích na výskyt přejímek v české slovní zásobě a následně názor na výskyt anglicismů. Většina dotázaných zastává kladný postoj k přejímání anglicismů i dalších cizích slov a považuje je za obohacení českého jazyka. Přikláněli by se však k jednotnému způsobu zápisu namísto několika různých pravopisných variant. Tento tlak by však musel přijít shora a jednalo by se o umělé zásahy lingvistů do přirozeného jazyka, jako k nim docházelo v minulých stoletích.

Závěrem lze říci, že žádný ze zdrojů, ze kterých jsem čerpala při zpracovávání teoretické části, neuváděl informace o diachronním vývoji přejatých slov, konkrétně například o době, po kterou si konkurují dvě varianty, než jedna z nich převládne. Důvodem, proč tomu tak je, může být nedostatek možností k realizování takového výzkumu, jelikož Český národní korpus je záležitostí teprve posledních 22 let. Z tohoto pohledu by mohla být má práce přínosem a inspirací pro další bádání.

Co se týče budoucích tendencí při přejímání cizích slov, je možné, že nastane opačný jev, a to záměrné nepočešťování anglicismů a jejich užívání v originální podobě za účelem dodání domnělé cizosti nebo odbornosti. Tato tendence by mohla zároveň znamenat i regresivní vývoj u přejatých slov již počeštělých, která by opět byla součástí českých textů v jejich původní pravopisné podobě. V některých případech by však nastal problém se skloňováním, a tak se jedná o směřování pouze hypotetické.

Summary

This thesis deals with spelling variation of vocabulary adopted from the English language, analysing it from both the synchronic and diachronic aspects. As confirmed by Martinčová in her publication *Neologizmy v současné češtině (2005) (Neologisms in the Present-day Czech, 2005)*, Anglicisms have gained a completely privileged position among the current borrowings. For this reason they became the object of investigation of this thesis. It was not my intention to describe the spelling changes within individual words, as this has already been accomplished in many publications and academic papers. Instead, I aimed to identify the causes of these changes and explore their development in time. The Czech language has been continually enriched with borrowings, therefore it was necessary to focus on the recently adopted vocabulary, which has not yet been codified in terms of orthography.

The thesis consists of two parts. The theoretical part deals with the orthographic regulation of borrowings from the Hussite times to the present. During this whole period vocabulary has been imported from other languages into Czech and its occurrence as well as its orthographic form have been approached in different ways by different generations of linguists. Next, I summarized the information about borrowings and their variability that has been accumulated so far and presented in prominent Czech linguistic publications and reference books. At the same time, I dealt with the issue at all language levels, with the exception of syntax – primarily at the lexical, morphological and phonetic level. I compared the Czech and English phonological systems as well as the means of transcribing pronunciation in both of these languages.

The practical part of my thesis comprises three stages. All data has been verified by tools and corpora provided by the Czech National Corpus (Český národní korpus). In this way, I was able to acquire real data and the authentic variants could be verified within natural contexts. First of all, I focused on the most frequent Anglicisms (aiming at nouns) among the first thousand of Czech most frequent words. Then compared their orthographic variability from the diachronic point of view and also assessed the impact of the original pronunciation and spelling on their current written form. In the second stage, I compared the orthographic variation of borrowings in journalistic texts, particularly in the Czech daily newspaper MF Dnes and the tabloid Blesk. Results of both parts of my research bring evidence of a general tendency to alter and modify the original foreign form of the words to make them fit into Czech.

It has become apparent that although the structure of some words may be similar, the time necessary for the Czech form to prevail may vary. This phenomenon is influenced, to a large extent, by the frequency of the words in Czech texts. Apart from that, the research shows that in most of the words modified into Czech, the alterations reflect their original English pronunciation. This suggests a reasonable degree of awareness of correct English pronunciation among Czech speakers.

One component of the practical research was a questionnaire survey, which enabled me to examine the general opinion of Czech native speakers on the occurrence of borrowings in Czech vocabulary, followed by their opinion on Anglicisms. Most respondents hold positive views and consider the adoption of foreign vocabulary including Anglicisms to be an enrichment of the Czech language. Nevertheless, they were inclined to favour unified spelling, rather than accept several spelling variants. An impulse for unification would have to come from above, in the form of linguists artificially intervening into natural language, as it was common in the past centuries.

In closing, I can say that none of the resources I used for the theoretical part of my thesis provided information about the diachronic development of borrowings. In particular, there is no information available dealing with the time span necessary for one of two competing spelling variants to prevail. The reason for this might be the lack of resources to conduct such a research, as the Czech National Corpus has only been in operation for the last twenty years. From this point of view, my thesis might be inspiring and be of benefit to further investigation.

Concerning future tendencies in the process of borrowing vocabulary from foreign languages, the reverse tendency to intentionally preserve Anglicisms and use their original spelling form cannot be excluded. The reason for this might be an effort to impart a foreign flavour and suggest professionalism. Ultimately, such a trend could also result in a regressive development tendency in the borrowings that have already been modified to suit the language system of Czech, and the return into Czech texts of their original English forms. In some cases, however, this would cause significant problems in assigning such words to the separate Czech declensions. Therefore, this tendency remains only hypothetical.

Bibliografie

Primární zdroje:

[VĚRA HARTMANNOVÁ .. ET AL.]. 1998. *Pravidla českého pravopisu*. 4. vyd. Olomouc: Nakl. FIN. ISBN 9788071820734.

BUCHTELOVÁ, Růžena, ROMPORTL, Milan (ed.). 1978. *Výslovnost spisovné češtiny: Výslovnost slov přejatých: Výslovnostní slovník*. Praha: Academia.

CUŘÍN, František a Břetislav KOUDELA. 1964. *Vývoj českého jazyka a dialektologie: učebnice pro pedagogické instituty*. Praha: Státní pedagogické nakl., 209 p.

CVRČEK, Václav. 2008. Koncept minimální intervence. *Slovo a slovesnost*. Praha 1: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, veřejná výzkumná instituce, **69**(4), 284-292.

CVRČEK, Václav. 2008. *Regulace jazyka a Koncept minimální intervence*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 230 s. Studie z korpusové lingvistiky. ISBN 9788071066002.

CVRČEK, Václav. 2010. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum, 353 s. ISBN 9788024617435.

ČERMÁK, František a Michal KŘEN. 2004. *Frekvenční slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 8071066761.

DANEŠ, František. 1997. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 292 s. ISBN 8020006176.

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. 1995. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 74 s. ISBN 808582793X.

JELÍNEK, Jaroslav a Vlastimil STYBLÍK. 1982. *Čtení o českém jazyku*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 301 s. Knižnice všeobecného vzdělání mládeže.

KRČMOVÁ, Marie. 2009. *Fonetika a fonologie*. 3. Brno: Masarykova univerzita: Elportál. ISSN 1802-128X.

MARTINCOVÁ, Olga. 2005. *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 248 s. ISBN 808649621X.

MATHESIUS, Vilém. 1935. K výslovnosti cizích slov v češtině. *Slovo a slovesnost*. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, veřejná výzkumná instituce, **1**(2), 96-105. ISSN 0037-7031.

NEKULA, Marek, Zdenka RUSÍNOVÁ a Petr KARLÍK. 1995. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 800 s. ISBN 8071061344.

PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. 1995. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2 sv. ISBN 8020004971.

ŘEŠETKA, Miroslav. 2000. *Anglicko-český, česko-anglický slovník*. 7. dopl. vyd. Olomouc: Fin. Slovníky (Fin). ISBN 8086002691.

SKALIČKOVÁ, Alena. 1982. *Fonetika současné angličtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

ŠMILAUER, Vladimír. 1980. *Nauka o českém jazyku*. 5. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

VIERECK, Wolfgang, Karin VIERECK a Heinrich RAMISCH. 2005. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Překlad Marek Nekula, Andrea Fischerová. Ilustrace Werner Wildermuth. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 299 s. Encyklopedický atlas. ISBN 8071065692.

WELLS, John Christopher. 2008. *Longman pronunciation dictionary*. 3rd ed. Harlow: Pearson Education Limited. ISBN 9781405881173.

Anglicko-český, česko-anglický velký slovník. 2010. 3. vyd. V Brně: Lingea. ISBN 9788087062852.

Co chceme. 1917. *Naše řeč*. Praha 1: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 1(1), 1-2.

Sekundární zdroje:

NEKULA, Marek. *Anglicismy v češtině*. In: *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, str. 269.

Internetové zdroje:

Český národní korpus - SYN2010, SYN2015, SYN2013PUB. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z <http://www.korpus.cz/>

CVRČEK, Václav a Pavel VONDŘIČKA. *SyD - Korpusový průzkum variant*. FF UK. Praha 2011. Dostupný z <http://syd.korpus.cz>

Internetová jazyková příručka [online]. 2016. Ústav pro jazyk český AV ČR [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Náš chrám i naše tvrz. TV. ČT24. 9. 4. 2016, 21:05. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/216452801400014/>.

Počesťování přejatých slov včetně vlastních jmen. 2016. *Internetová jazyková příručka* [online]. Ústav pro jazyk český AV ČR [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=120>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Hláskové změny konsonantů dle *PČR*

Tabulka 2: Tzv. obraz českého samohláskového trojúhelníku

Tabulka 3: Srovnání počtu fonémů a písmen v české a anglické abecedě

Tabulka 4: Monoftongy (jednoduché samohlásky)

Tabulka 5: Diftongy (dvojhásky)

Tabulka 6: Konsonanty s odlišnou transkripcí

Tabulka 7: Srovnání tří různých zdrojů

Tabulka 8: Nejčastější anglicismy v první tisícovce českých substantiv

Tabulka 9: Vybrané anglicismy a jejich pravopis a výslovnost

Tabulka 10: Pravopisná variabilita vybraných slov z diachronního pohledu

Tabulka 11: Pravopisná variabilita anglicismů – srovnání MF Dnes a Blesk

Tabulka 12: Pravopisná variabilita anglicismů – srovnání MF Dnes, Blesku a synchronního korpusu

Tabulka 13: Vybraná slovesa s variabilním pravopisem

Graf 1: Počet respondentů podle pohlaví

Graf 2: Počet respondentů podle věku

Graf 3: Počet respondentů podle dosaženého vzdělání

Graf 4: Odpovědi respondentů na přejímání slov do češtiny (obecně)

Graf 5: Odpovědi respondentů na přejímání slov z angličtiny

Graf 6: Odpovědi respondentů na jednotný zápis příjmení

Graf 7: Odpovědi respondentů na ověřování pravopisu přejatých slov

Graf 8: Zdroje, ve kterých respondenti ověřují pravopis přejatých slov

Graf 9: Názory respondentů na důležitost správného pravopisu přejatých slov v oficiálních textech

Přílohy

Příloha 1: Přehled anglických vokálů

Příloha 2: Přehled anglických konsonantů

Příloha 3: Manuál pro vyhledávání v rozhraní KonText

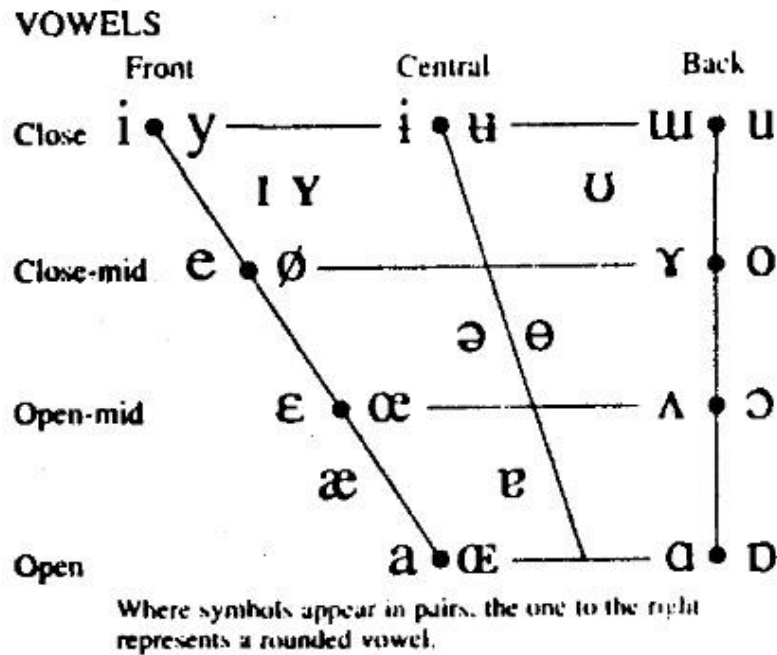
Příloha 4: Zadání nového dotazu v nástroji SyD

Příloha 5: Výskyt variant *leader/lídr* v roce 1991

Příloha 6: Vyhledávání lemmat anglického slova *handicap* pomocí CQL

Příloha 7: Výběr poskytovatelů textů do Českého národního korpusu

Příloha 1: Přehled anglických vokálů

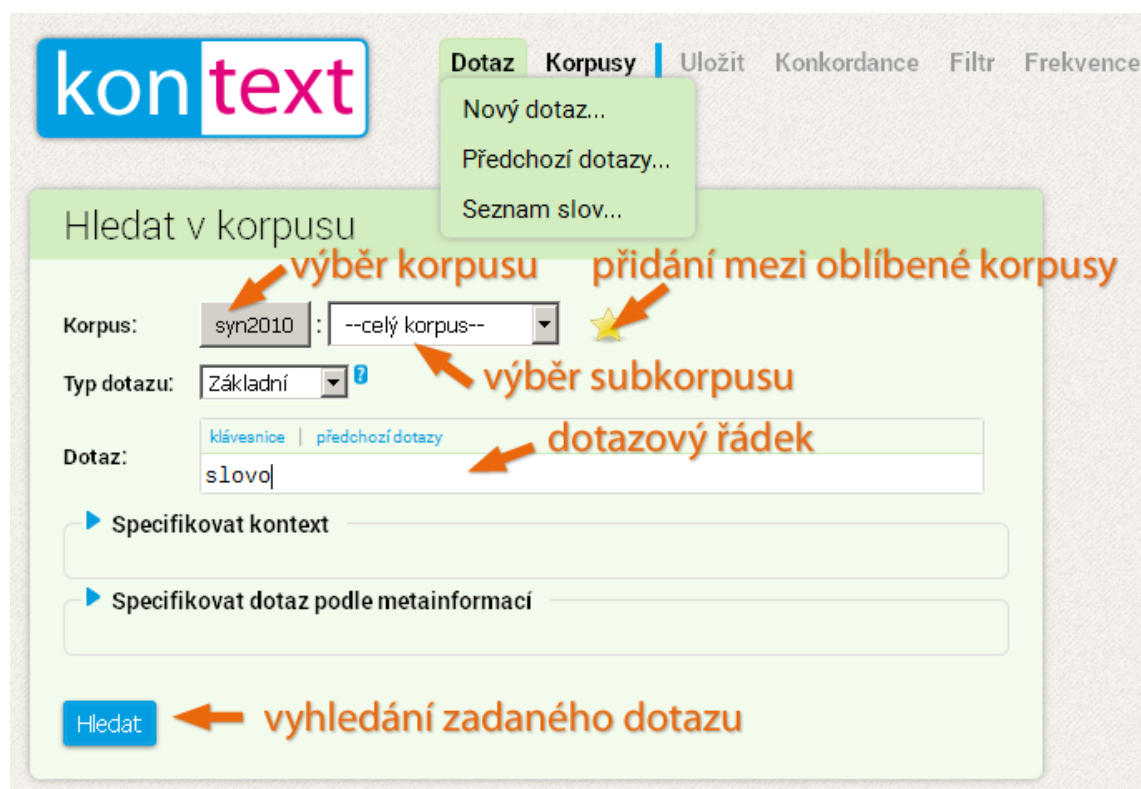
Zdroj: ROACH, Peter. 1991. *English phonetics and phonology: a practical course*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press, str. 41. ISBN 0521407184.

Příloha 2: Přehled anglických konsonantů

		Place of Articulation												
		Bilabial		Labio dental		Inter dental		Alveolar		Alveo-palatal	Palatal	Velar	Glottal	
Manner of Articulation	Stop	p	b					t	d			k	g	ʔ
	Fricative			f	v	θ	ð	s	z	ʃ	ʒ			h
	Affricate									tʃ	dʒ			
	Nasal		m						n				ŋ	
	Lateral Approximant								l					
	Retroflex Approximant								ɻ					
	Glide	w										j		
		State of the Glottis												
		Voiceless					Voiced							

Zdroj: <http://is.muni.cz/elportal/estud/ff/js07/fonetika/materialy/apa.html>

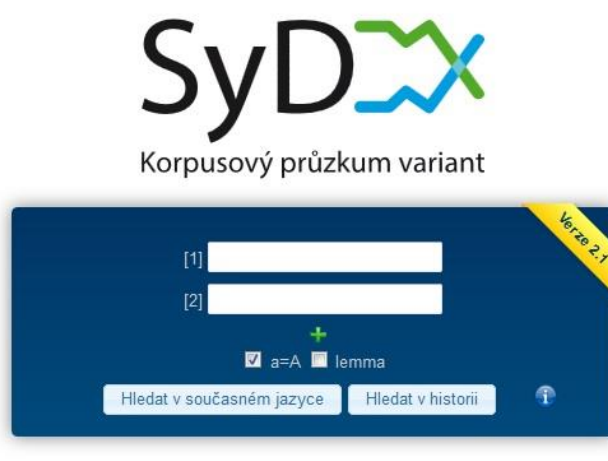
Příloha 3: Manuál pro vyhledávání v rozhraní KonText

Zdroj: printscreen webové stránky

http://wiki.korpus.cz/lib/exe/detail.php/kurz:zakladnidotaz.png?id=kurz%3Aprvni_dotaz

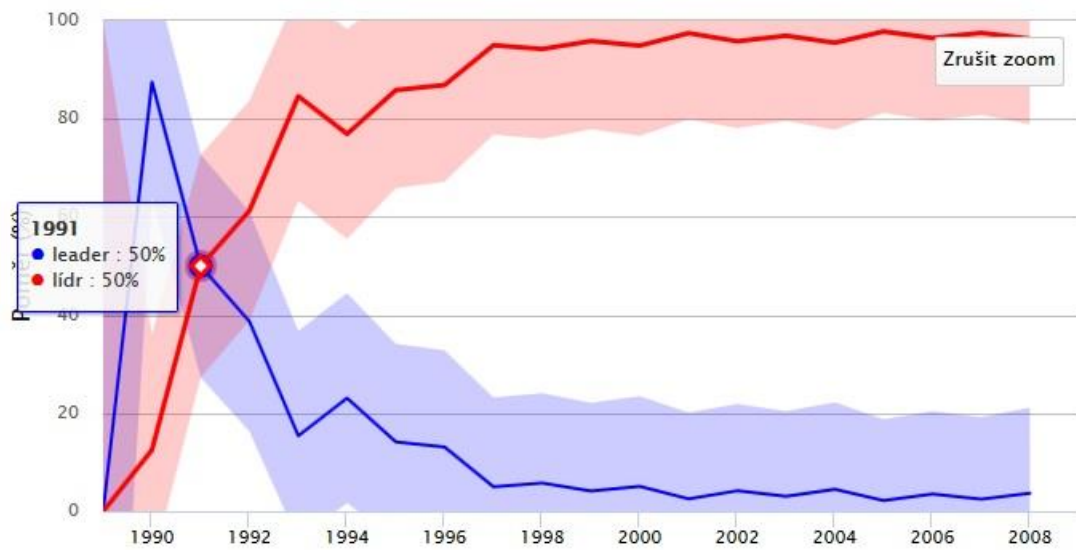
Příloha 4: Zadání nového dotazu v nástroji SyD

Zdroj: printscreen webové stránky <https://syd.korpus.cz/>

Příloha 5: Výskyt variant *leader/lidr* v roce 1991

Zdroj: printscreen webové stránky <https://syd.korpus.cz/>

Příloha 6: Vyhledávání lemmat anglického slova *handicap* pomocí CQL

Hledat v korpusu

Korpus: : MF Dnes obecně 2005-2009

Typ dotazu:

CQL:

vložit tag | vložit "within" | klávesnice | předchozí dotazy

Předchozí dotazy lze zobrazit také pomocí šipky dolů (další tip)

Implicitní atribut: [Popis morfologických značek](#)

Specifikovat kontext

Specifikovat dotaz podle metainformací

Zdroj: printscreen webové stránky https://kontext.korpus.cz/first_form

Příloha 7: Výběr poskytovatelů textů do Českého národního korpusu

ABC	Horácké noviny	Blesk, Reflex, Blesk, ABC,
Academia	Horský kurýr	Architekt, Právo)
Aeromedia, a. s.	Hospodářské noviny	ROŠ CHODEŠ
Akademický bulletin	Host	Roudnické noviny
Akropolis	Hudební rozhledy	Safe Press
Amatérská scéna	Hudební výchova	Sanoma Magazines Praha -
Aplaus	Ikar	(Zdravotnické noviny,
Architekt	Kalokagathia	Strategie, Puls, Praktická
Astronomický ústav	Karolinum	žena, Týdeník Květy, Ring,
Atelier	Knižní klub	Story, Vlasta)
Atlantis	Letectví a kosmonautika	Scientia
AURA - PONT, divadelní a	Libri, s. r. o.	Slovarť
literární agentura, s. r. o.	Lidové noviny	Souvislosti
Axel Springer Praha, a.s.	Literární noviny	Sociologický časopis
Baronet	Mafra, a. s.	Sport
BBC Czech	Magnet Press	Spotřebitel
BBG Private	Mediacop, s. r. o.	Springer Media CZ, s. r. o.
BEN - technická literatura	Mise, s. r. o.	Story
Britské listy	Mikrobiologický ústav AV	Strojťip
Centrum pro studium	Mladý svět	Taneční zóna
demokracie a kultury	Nakladatelství Lidové	Technický týdeník
Cinema	noviny	Teologická reflexe
Computer Press a. s.	Nakladatelství Mladá	Texty - literární časopis
Czechopress Agency	fronta	Tigris
Časopisy pro volný čas,	Nakladatelství MOBA	Univerzita Palackého v
s. r. o. (Domov, Fotografie-	Nakladatelství Muzikus -	Olomouci
Magazín, Chatař &	časopisy Muzikus,	Ústav mezinárodních
chalupář)	Harmonie, Rock & Pop	vztahů
Česká tisková kancelář	Nakladatelství Paseka	Ústav pro českou literaturu
České vysoké učení	Nakladatelství Petrov	AV ČR
technické v Praze	Naše noviny	Ústav pro dokumentaci a
Český rozhlas	Naše rodina	vyšetřování zločinů
Český zahrádkařský svaz	Newton IT	kunismu
Český-Böhmen Expres	Obec architektů	Ústav pro informace ve
Datis - Odis	Odborový svaz STAVBA	vzdělání
Dokořán, s. r. o.	Oddělení vývoje jazyka	Ústav pro jazyk český AV
Domov	ÚJČ AV ČR	ČR - časopisy Naše řeč,
Dům a zahrada	Památkový ústav v Brně	Slovo a slovesnost
Egmont ČR	Pastorační středisko Praha	VLTAVA-LABE-PRESS,
Euromedia	Patriot (Bruntál)	a. s.
Europress	Pedagogická fakulta MU	Vltava
FCC PUBLIC	Brno	Vogel publishing, s. r. o.
Filatelie	Portál - (Psychologie dnes,	Xantypa
Filosofia	Děti a my, Informatorium,	ZOO Praha
Folklorní sdružení ČR	Rodina a škola)	
Fortuna	Prague Tribune	
Fragment	Reader's Digest	
Galén	Reflex	
H&H	Regionální noviny	
HALAS	Respekt	
Harlequin	Ringier ČR - (Nedělní	

Zdroj:

<https://ucnk.ff.cuni.cz/poskytovatel.php>